Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראָשען

היינט 10 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 250 | Łódź, Czwartek 29 października 1931 r. | נייַנטער יאָהרגאַנג | לאָדז, דאָנערשטאַג י״ח מרחשון תרצ״ב | № 250

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאַווער 21, טעל. 224-71

דער היסטאָרישער „בריסקער פּראָצעס“

גרויסע רעדעס פון די בעשולדיגטע: פּראַגער, טשאַלקאַש, וויטאָס און קערניק. — ערקלערונגען פון אַדוו. נאָוואָדוואָרסקי און פון געריכטס־פּאָרזיצער וועגען די פּרעסע־קאָנפיסקאַטען

גענויער בעריכט פון דריטען פּראָצעס־טאָג

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די סענסאַציע פון היינטיגען טאָג אויפ׳ן קאָנגרעס איז געווען די רעדע פון דעם. וויטאָס. אויף דעם האָט מען געוואַרט מיט דערצעלבער שפּאַנונג, ווי מען האָט געוואַרט אויף ליבערמאַנס רעדע.

ליבערמאַן איז געווען דער ערשטער רעדנער פון פּוילישען פּראָלעטאַריאַט, אַזויצוזאָגען, און וויטאָס — דער ערשטער פון פּוילישען פּויערטום.

ביידע האָבען זיי געהאַלטען אין געריכט, אייגענטליך, די פּראָגראַם־רעדעס פון זייערע פּאַרטייען.

דער אינטערעס צו וויטאָס׳עס רעדע איז געווען גרויס קודם כל דערפאַר, וואָס דער פּראָצעס איז, אייגענטליך, אַנ׳אָפּקלאַנג פון די מאַי־געשעהענישען אין 1926, בעת וועלכע וויטאָס איז אַנטלאָפען איבער אַ פּאַרקאַן, אונטער דעם געהילך פון האַרמאַטען־קוילען.

וויטאָסעס רעדע איז געווען אַ שטאַרקע, אָבער אַ פּשוטע.

ער האָט גערעדט אין אַ פּויערישען סטיל. די רעדע האָט געדויערט 2 שעה.

אין היפוך צו די, וואָס האָבען גערעדט ביז איצט, האָט וויטאָס, בעת׳ן רעדען נישט געטרונקען קיין וואַסער. ער האָט גערעדט קלוג, זיין שטימע האָט געקלינגען הויך, און זיינע רייד זענען געווען דורכגעפלאָכטען מיט פייסיגע בעמערקונגען.

דאָס גלייכצו — קערניק דער געוו. איגערן־מיניסטער האָט אויך גערעדט דונערענדיג.

אויך היינט זענען אין די רעדעס בעריהרט געוואָרען בריסק־מאָטיוען.

עס זענען אויך געווען דראַמאַטישע מאָמענטען צווישען די בעשולדיגטע און די ריכטער.

אַזוי איז געשעהן מיט דעם בעשולדיגטען טשאַלקאַש, וועלכען דער פּאָרזיצער האָט צוגענומען דאָס וואָרט.

ס׳איז אויך אינטערעסאַנט, אַז די פּערטיידיגונגס־באַנק האָט זיך היינט אָנגענומען די עוולה פון דער פּרעסע, און געפאָדערט, אַז דאָס געריכט זאָל וו׳רקען, מ׳זאָל נישט קאָנפיסקירען די צייטונגען, אין וועלכע עס דרוקען זיך בעריכטען פון עפענטליכע פערהאַנדלונגען.

* * *

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). דער דריטער טאָג פון פּראָצעס איז געווידמעט די ווייטערדיגע אויפקלערונגען פון די בעשולדיגטע.

די היינטיגע פערהאַנדלונגען האָבען זיך אָנגעהויבען 10 אינדערפריה.

די פערטיידיגער, וואָס האָבען אָפּגעהאַלטען אַ בעראַטונג אין עדות־צימער, קומען אַלע מיטאַמאָל אַרויס און זעצען זיך אויס אויף זייערע בענק.

דער פּאָרזיצער גיט דאָס וואָרט דעם בעשולדיגטען פּראַגער.

פּראַגערס ערקלערונג

דער בעשולדיגונגס־אַקט וואַרפט פאָר אַנטי־מלוכה׳שע טעטיגקייט. די דאָזיגע טעטיגקייט האָט זיך געזאָלט שטיצען אויף גוואַלדטאַט. די בעשולדיגונגס־באַנק איז נישט קיין קאָמפּלעטע: מיט איהר לעגנ נעהמט זי אַרום די גאַנצע מלוכה. מ׳ליגט׳ן מענשען האָבען די וועלבע לאָזונגען, אַזוי ווי. עס וואָלט געווען נישט יושר׳דיג, אַז בלויז מיר, די בעשולדיגטע זאָלען נעהמען אויף זיך די פּעראַנטוואָרטליכקייט, די לאַרבער־קראַנץ און די שאָטענס פון בריסק... דאָס, וואָס אייניגע רופען אַן „פערברעכען“ — רופען מיר אַן „פּאַטריאָטישע טעטיגקייט“. דאָס פערברעכען, וואָס ווערט אונז פאָרגעוואָרפען איז אַ פּערמאַנענטע. כדי דער פּראָקוראָר זאָל עס וויסען, ערקלער איך, אַז איצט קומען פאָר אין פּשעמישל וואַהלען און דאָרט טרעט אויף די ליסטע פון „צענטראָלעוו“.

דער ערשטער קנופּ פון דער פּוילישער רעגירונג איז ענטשטאַנען אין לובלין. אַלס לעגיאָן־אָפיציר, האָב איך דער דאָזיגער רעגירונג בעלייגט אַ שבועה, וועלכע איך האַלט עד היום. יעמאָלט איז געווען צו דעצידירען: דעמאָקראַטיע, אָדער דיקטאַטור? מזרח, צי מערב? בעת דער מלחמה האָט די ענדעציע זיך געהאַלטען ביי אַנ׳אַנדער אָריענטאַציע, וואָס מיר, אָבער די פּערדינסטען פון דער דאָזיגער פּאַרטיי, פאַר פּוילען זענען בלי שום ספק־דיגע. עס איז אָבער געווען אין פּוילען אַ גרופּע קאָנסערוואַטיסטען, אַמאָליגע אויגאָדאָווצעס, וועלכע האָבען דורכ׳ן מויל פון זייער פאָרשטייער, און דעם דעמאָלדיגען מיניסטער, פירסט ראַדזשיוויל,

פּראָטעסטירט געגען דער פעראייניגונג פון פּוילען.

וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָרען דורך די קאָאַליציע־מלוכות. די דאָזיגע קליינע גרופּע פון פּאָליטישע באַנקראָטניקעס האָט זיך בעמיהט אין יאָהר 1919 צו דורכפיהרען אַ מלוכה־אַטענטאַט און פּראָקלאַמירען אַ דיקטאַטור. ס׳איז אָבער אַ לעגענדע, אַז דער אַנהויב פון פּוילען האָט אַ שייכות מיט דיקטאַטור.

די דעמאָקראַטיע האָט אויסגעבויט און פערפעסטיגט פּוילען.

דאָס לאַנד — די נאַציאָנאַלע שוץ־רעגירונג אונטער דער אָנפיהרונג פון דעם פּרעזעס וויטאָס, וואָס זיצט אויף דער דאָזיגער באַנק.

דער סאָציאַליזם איז אין פּרינציפּ אַ שונא פון גוואַלד־טאַט. איך וועל אייך בעצייכענען מיין פּערזענליכע בעציהונג צו דעם דאָזיגען ענין. איך בין גרויסגעטראָסטען געגען די פּרובען צו אָרגאַניזירען דעם אויסגעווייפענעם רויטען פאַשיזם — וואָס האָט געזאָלט אין י. 1923 בעקעמפען די רעגירונג פון וויטאָס׳ן. איך בין אויך געווען אַ געגנער פון אַזעלכע פּלענער אין י. 1927.

אין דער געשיכטע פון די לעצטע יאָהרען פּ. פּ. ס. איז דאָ נאָר איין טרויעריגער אַקט פון גוואַלד־טאַט: דאָס איז נאָוועמבער 1923. דורכגעפיהרט האָט מען איהם מיט די הענד פון אַ קראַקויער אַרבייטער, אָבער פון וועמענס אינספּיראַציע דאָס איז געשעהן — דאָס וועט בעלויכטען די געשיכטע, און אפשר וועט דערויף אַ בויגט ליכט וואַרפען דער איצטיגער פּראָצעס.

איך בין שטאָלץ דערמיט, וואָס דער צ. ק. וו. פּ. פּ. ס. האָט דאַן קאַטעגאָריש אָפּגעוואָרפען געוויסע בעמיהונגען צו פאָרטזעצען דעם קאַמף מיט די ענדעקעס אין וואַרשע. מיר האָבען אָנגעקניפּט אַ קאָנטאַקט מיט דער רעגירונג.

אין מאַי 1926 זענען געפאַלען ווערטער, אַז אין פּוילען טאָר נישט זיין אַזוי פיל אומגערעכטיגקייט. היינט חזר איך איבער פון אָטאָ דער באַנק די דאָזיגע ווערטער: „צו פיל אומגערעכטיגקייט“!

אין מאַי 1926 האָט די פּ. פּ. ס. פערנומען אַ שטעלונג פון פריינדליכער נייטראַליטעט. מיר האָבען געוואָלט, אַז פּילסודסקי זאָל אויף זיך נעהמען די פולע און פאָרמעלע אחריות.

ביי אונז איז אָבער ענטשטאַנען אַ ביז־איצט־אומבעקאַנטער סיסטעם פון רעגירען: „אַ דיקטאַטור הינטער אַ פאָראַוואַן“, אָדער „אַ דיקטאַטור פערפאַסט“.

מיר וואַרפען אָפּ די מעטאָדען פון גוואַלד־טאַט. אויף דעם שטיצט זיך די געפאַהר פון די דיקטאַטור־„אויסניצערס“. זיי וויסען וועגען דעם, און רעכענען אויף דעם, וואָרום מיר הערען דאָך נישט, אַז די „אייראָפּייסקאַ“ אָדער די „אָאַזאַ“ זאָלען זיך פּאַרטיפיקירען....

דערנאָך איז דער בעשולדיגטער פּראַגער אַריבער צו דעם אַרומרעדען פון דער ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק פון די נאָך־מאַי־רעגירונגען.

די סאַניונקטור איז לכתחילה געווען אַ גוטע.

מען האָט געשילדערט מיט געלד, דער פּרעמיער באַרטעל האָט אָנגעהויבען די תקופה פון דער „פּוריידיגער שפּערישקייט“.

בתחם האָט זיך אָפּגעטער דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי געפּרובט צו וואָרענען דעם מאַרשאַל פּילסודסקי וועגען דער דראָהענדער פינאַנציעלער קאַטאַסטראָפע. ער האָט זיך בעגעגענט מיט חוזק און לצנות.

דער בעשולדיגונגס־אַקט וואַרפט מיר פאָר — זאָגט דעפּ. פּראַגער — אַז אויף אַ מיטינג האָב איך זיך געזאָלט אויסדריקען דאָס דער מיניסטער טשעכאָוויטש האָט געגנבעט 560 מיליאָן, אַזאַ מין זאָגעכץ פון מיין זייט וואָלט דאָך געווען

אַ קאַטאַסטראָפאַלע טפשות

— בעת איך בין אַ פּראָפעסאָר פון פינאַנצען און איך האָב אָנגעשריבען עטליכע ביכער וועגען דעם דאָזיגען געגענשטאַנד, ווי־אַזוי קאָן מען דען גנבענען 560 מיליאָן זלאָטעס. מ׳וואָלט דאָך געמוזט פעלשען באַנקנאָטען.

שפּעטער רעדט דער בעשולדיגטער פּראַגער אַרום די יורידישע שטעלונג פון פּוילישען מלוכה־פּרעזידענט און שטעלט דערביי פאָר די פאָלגענדע קאָנצעפּציע פון „צענטראָלעוו“. די דערנעהנטערונג פון די פּאַרטייען האָט געהאַט די כוונה פון שיצען דאָס רעכט געגען די פּרובען פון מלוכה־אַטענטאַטען און אַרומשניידען די קאָנסטיטוציע. די איבערקעהרעניש־אַגיטאַציע איז בעוונדערס בולט געפיהרט געוואָרען אויף די שפּאַלטען פון „באָוואַ קאַדראָוואַ“. דער הסכם פון די פּאַרטייען איז ענטשטאַנען אויפ׳ן שטח פון פּאַרלאַמענט.

די גרופּירונגען פון „צענטראָלעוו“ האָבען אין סיים געהאַט די מעהרהייט.

מיט׳ן מאָמענט וואָס סלאַוועק איז געקומען צו דער מאַכט — האָבען אָנגעהויבען צו רעגירען די „פּולקאָווניקעס“. אונטערשטיצט האָבען זיי די הערען קאָנסערוואַטאָרען. פאַר מיר גופא איז עס אַ טריסט: ווייל לעם וועמען די דאָזיגע הערען שטייען, בורקעלט זיך יענער, דאָס איז אַזאַ מין ערשטראַנגיגע לוויה־אונטערנעהמונג....

זייענדיג אַרעסטירט האָב איך געטראַכט, פאַרוואָס איך גלענצליך זיך איך אין דער טורמע. אין דער אָרגאַניזירונג פון קאָנגרעס האָב איך זיך נישט בעטייליגט, און בין אפילו אין קראָקע נישט געווען, ווען פּראַגער רעדט

וועגען דער מאַי־איבערקעהרעניש

זאָגט ער, אזוי אַזוי:

— „דאָס איז געווען אַ צייט, ווען פּוילען האָט זיך געוואַקעלט צווישען אָפענער און פערמאַסקירטער דיקטאַטור. דאָס האָט זיך שטאַרק אָפּגערופען אויף דער ווירטשאַפטליכער לאַגע איי לאַנד. איך אַליין האָב הויך און קלאָר אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז מ׳זאָל נישט אַרונטערייסען דעם צוטרוי צו פּוילען, מען זאָל נישט בעשווערען די לאַגע, אָבער, ליידער, האָט מען זיך נישט געוואָלט מיט דעם רעכענען. מיר האָבען געוואָרענט די באַרטעל־רעגירונג פאַר דעם פאַסיווען האַנדעלס־בילאַנס, פאַר די רעזולטאַטען פון די אומגוטיגע אינוועסטיציעס. באַרטעל האָט אָבער געענטפערט, אַז דער מלוכה־אוצר איז גענוג רייך, און מ׳דאַרף זיך נישט שרעקען, די לאַגע איז געווען אַלץ ערגער. עס איז געקומען דער בערי־המטער וויזיט פון געוועז. סיים־מאַרשאַלעק דאַשינסקי, ביי פּילסודסקין. דער מאַרשאַל פּילסודסקי האָט אין זיין בוך בעשריבען די דאָזיגע סצענע, וואו ער לאַכט אויס דאַשינסקין.

איך פרעג איצט: ווער איז געווען גערעכט?

מען בעשולדיגט אונז, אַז מיר האָבען געשאַדט די מלוכה־אינטערעסען אין אויסלאַנד, דאָס איז אָבער נישט ריכטיג. ווי נאָר מען האָט אָנגעהויבען אין פּוילען צו ברעכען די קאָנסטיטוציע האָט זיך אָנגעהויבען אין אויסלאַנד אַ רייד וועגען פּוילען.

ווען איך בין געקומען אין מיניסטעריום חוץ געגען דעם ענין פון

565 מיליאָן איבערגעשריטענע בודזשעט־סומען

האָט מען מיך דאָרט אָנגעקוקט ווי אַ משוגענעם. מען האָט מיר געזאָגט, אַז מען וואָלט געדאַרפט האָבען צוויי וואַגאָן אויף אַרויסצופיהרען אַזאַ סך געלד...

בעת׳ן רעדען וועגען דעם טשעכאָוויטש־פּראָצעס, שילדערט דער בעשולדיגטער פּראַגער די שטימונג ביי עס איז געקומען דער קראָקאָווער קאָנגרעס.

— ווען איך בין שוין געווען אין בריסק, איז צו מיר געקומען דער אויספאָרשונגס־ריכטער דערמאָנט, מיך צו פערהערען און אַז איך האָב איהם געפרעגט אין וואָס איך ווער אָנגעקלאָגט, האָט ער מיר געענטפערט: איהר האָט בעשלאָסען אין קראָקע אַראָפּצוואַרפען די רעגירונג און נישט צו צאָהלען קיין שטייערען.

אגב ווער איך דאָ בעשולדיגט פאַר׳ן „צענטראָלעוו“־קאָנגרעס. בעת איך בין גאָר דאָרט נישט געווען.

דאָ שטייען נישט עטליכע געציילטע בעשולדיגטע: דאָ זיצט דער גרעסטער טייל פון פּוילישען פאָלק, מיר זענען גרייט און מיר זענען זיכער אין דעם אורטייל פון פאָלק.

די לעצטע אָרו סטרעטונג פון אמעריקאַנישען סענאַטאָר באָראַה.

וועגען דער רעוויזיע פון די ... גרעניצען סיגנאַליזירען ווא ומיר האַלטען.

פּוילען וועלען נישט שיצען און נישט האַלטען די, וואָס האַלטען זיך מיט׳ן כח פון גוואַלד. זיגען קאָן מען נאָר מיט׳ן כח פון פאָלק.

עס ווערט ערקלערט אַ הפסקה. נאָך וועלכער

עס נעהמט אַ וואָרט אַדוואָקאַט נאָוואָדוואָרסקי

ער זאָגט:

— אַלע גיבען זיך אָפּ אַ רעכענונג אַז עס קומט פאָר אַ פּראָצעס פון גרויסער היסטאָרישער און פּאָליטישער בעדייטונג. דאָס וויסען די ריכטער, דאָס

(ווייטער זעה 3־טע זייט).

ריזיגער זיג פון די קאנסערוואטיסטען

רעזולטאט פון די פארלאמענט-וואהלען אין ענגלאנד

לאנדאן, 28 (פאט) ביז איצט זיינען פערעפענטליכט געווארען 601 רעזולטאטען אויף דער אלגעמיינער צאהל 615 מאנדאטען.

לויט די אויסרעכנונגען האבען די קאנסערוואטיסטען בעקומען 467 מאנדאטען, די ליבעראלען — 45, די סימאן-גרופע — 24, מאקדאנאלדס נאציאנאל-סאציאלע — 13 מאנדאטען.

צוזאמען האבען די פארטייען, וואס שטיצען די איצטיגע רעגירונג לעת עתה בעקומען 549 מאנדאטען.

די אפאזיציאנעלע פארטייען האבען בסך הכל בעקומען 52 שטימען (49 לייבאריסטען, און 3 אומאפהענגיגע).

עס איז שוין אלזא, איצט דא א רעגירונגס-מעהרהייט פון 510 שטימען.

מארשאל פילסודסקי ארויסגעפאהרען קיין ווארשא

בוקארעשט, 28 (פאט) דער מארשאל פילסודסקי איז ארויסגעפאהרען קיין ווארשא, געזעגענט אויפ'ן וואקזאל איז ער געווארען דורכ'ן פרעמיער יארגא, דעם אויסערן-מיניסטער גהיצא און קריגס-מיניסטער גען. סטעפאנעסק.

די נעכטיגע זיצונג פון סיים

געווידמעט געווען דעם ענין צוקער און שטייער-פראגען

ווארשא, 28 (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט) אויף דער היינטיגער זיצונג פון סיים האט מען דער-עיקר גערעדט וועגען צוקער...

אזוי ווי מ'האט בעשטעטיגט אנ'אינטערפעלאציאנאלען צוקער-אפמאך האט זיך אנטוויקעלט, א שטורמישע דיסקוסיע.

עס האבען גערעדט פערשידענע דעפוטאטען. מ'האט דערציילט, אז דער פוילישער צוקער ווערט פערקויפט אין ענגלאנד פאר א פערטעל פרייז, ווי ער קאסט אין פוילען און דער רעשט ווערט בעצאהלט פון די פוילישע בירגער...

ווען דאס זאל נישט פארקומען אזוי, וואלט דער איינצעל פרייז פון צוקער אין פוילען אויסגעמאכט פון 80 ביז 90 גראשען א קילא.

דעפ. סראמפטשינסקי האט געהאלטען א לענגערע רעדע, בעת וועלכער ער האט געזאגט, אז די רעגירונג איז יד-אחת מיט די צוקער-פאבריקאנטען, ווייל יענע האבען געגעבען געלד אויף די וואהלען...

שפעטער זענען בעהאנדעלט און בעשטעטיגט געווארען 17 נייע שטייערן.

ווען מ'האט גערעדט וועגען דעם אומזאץ-שטייער האבען זיך אין דער דיסקוסיע בעטייליגט דעפ. הרב לעווין און דעפ. ראזמארין.

צום סוף האט די פ.פ.ס. אריינגעטראגען אנ'אינטערפעלאציע וועגען די קאנפיסקאציעס פון די בלעטער פאר'ן געבען בעריכטען וועגען דעם „בריסקער פראצעס".

דעקלאראציע פון די ציוניסטען

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער ווארשאווער קהלה

ווארשא, 28 (טעלעפאניש) היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון דער ווארשאווער קהלה.

די ציוניסטען האבען געלייענט א דעקלאראציע, נאך וועלכער זיי האבען דעמאנסטראטיוו פערלאזט די זיצונג.

אין דער דעקלאראציע ווערט געזאגט, אז זיי וועלען זיך נישט בעטייליגען אין די ארבייטען פון די קאמיטעס.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

— פון —

מאגיסטער נ. שאץ

פיעטריקאווער 37, 2 שטאק פראנט

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכען א. אנד.

מעסיגע פרייזען. מעסיגע פרייזען

שייטלען מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען

ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

ביי פרוי ב. פארושוצקא, קאמיענגא 5

2-טער הויף, לינקס 2-טער שטאק.

Dyplomowana

HIGIENISTKA

LIZA NAMIOT

נעהמט אן ארבייט: זאסטושישען, אפאטרונקעס, דיזשורען

35 אלעיא 1-טער מאי 35

פראנט, ערשטער שטאק.

טעלעפאנירען טאג-טעגליך, אויסער שבת, פון 2 ביז 4 נומער 145-02.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז אין עלטער פון 53 יאהר געשטארבען אונזער טייערע מוטער, שוועסטער, מוהמע, שוויגערמוטער און שוועגערין

הענע פוקס נ"ע

(פאמארסקא 73)

די לויה איז פארגעקומען נעכטען, מיטוואך, דעם 28-טען אקטאבער 1931, וועגען וואס עס טיילען מיט אין טיפען צער

די קינדער און פאמיליע.

היגיענישע מקוה

ביי „אגודת ישראל"

אין לאדז, גדאנסקא 75, טעל. 36-107.

כדי נאכצוקומען דעם ווונש פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג האט די פערוואלטונג בעשלאסען צוליב'ן עקאנאמישען קריזיס פון 1-טען נאוועמבער 1931 פרשת חי' שרה

רעדוצירען די פרייזען

פון דער ניי-רעמאנטירטער, מאדערנער און היגיענישער מקוה, וואס איז די איינציגע אין פוילען, וועלכע וועט געבען די מעגליכקייט דער אלגעמיינער יודישער בעפעלקערונג צו קענען פון איהר גענייסען.

די פרייזען זענען פאלגענדע:

א לוקסוס-בומער	פריהער 10.— זל.	יעצט	6.— זל.
1-טע קלאס	" 6.—	"	4.— "
(פאר יעדער פערזאן ווערט געמאכט אנ'עקסטרא מקוה)			
אולגאווע 1 קלאס	" 4.—	"	3.— "
א וואנע	" 2.—	"	1.25 "
2-טע קלאס	" 3.—	"	2.— "
3-טע קלאס	" 1.50	"	1.— "

די פרייזען זענען גילטיג פון 2 נאכמיטאג ביז 11 א זייגער אווענד

נור פאר פרויען.

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די מקוה איז פערזעהען מיט צענטראל-בעהייצונג און ווענטילאטארס אין אלע נומערן. נייע קאפלענע וואנעס, טושען און אנדערע מאדערנע און היגיענישע איינריכטונגען. מען בעקומט אויך וועש, זייף א. ד. גל. פינקטליכע און העפליכע בעדינונג.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער געעהרטער פרוי באכנער צוליב'ן טויט פון איהר אונפערגעסליכען פאטער

נ. ע.

יצחק מאיר דארענבוס

זיין געטרייסט!

די ארבייטער

פון באכנער'ס פאבריק

Dr. med.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,

נעהמט אן פון 8—9.30 פריה פון 1—2 נאכמיטאג און פון 6 ביז 9 אוונט.

זונטאג פון 9 ביז 1 בטאג.

פיעטריקאווער 10

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Samochody

i motocykle używane.

Kupno, sprzedaż, komis,

zamiana.

Auto-Agencja

Gdańska 82 tel.189 28

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער מיטגליד ה' שמחה בינם מעמפינסקי צוליב'ן טויט פון זיין שוועסטער

נ. ע. פייגא וויערזשביצקי

זייט געטרייסט מיט די ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג

פון דער גמילת-חסדים-קאסע

און די גבאים ביי דער חברה „גדולת בחורים" לאדז

מיינע ליבע חברים שלום און יחיאל, ווי אויך דער משפחה ליפשיץ צוליב'ן טויט פון זייער ליבען

פאטער

דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

לייב גאלדבערג

דאס טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער געערטען וויצע-פרעזעס פון דער גמילת חסדים קאסע ה' אברהם מאיר גוטוויל, אונזער מיטגליד בונם גוטוויל ווי אויך אונזער מיטגליד ה' לייביש ראזענשטיין צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכע פרוי און שוועסטער

פערל אסתר ראזענשטיין נ"ע

זייט געטרייסט מיט די ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג

פון דער גמילת חסדים קאסע און די גבאים ביי דער חברה „גדולת בחורים" אין לאדז.

דעם טיפסטען בייליד דריק איך אויס דער פאמיליע וויערזשביצקי צוליב'ן טויט פון זייער מוטער

נ. ע. פייגא

זייט געטרייסט פון גאט!

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

אברהם בלאכמאן

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY

„POLONJA"

ŁODZ, Sw. JERZEGO Nr. 11.

דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדשאפט, אז אין מיין אטעליר איז דורכגעפיהרט געווארען א גרינדליכער רעמאנט מיט גאנץ נייע דעקאראציעס און קאסטיומען קאווקאזער, מזרח און פערשידענע קאוואקיסקע. יעדער קען זיך פאטאגראפירען אהן צוצאהלונג.

א פרעמיע! יעדער איינציגער, וואס בעשטעלט 6 ברוינע פאטאגראפיעס פאר 3 זל. בעקומט א שפיגעלע מיט זיין אייגענער פאטאגראפיע אומזיסט. גרויסע פארטרעטען מאך איך צו זעהר ביליגע פרייזען. מיט אכטונג

„POLONJA"

דיפלאם. פאטאגראף

לאדז, יעזשעגא 11.

צוזאמען מיט טראמוואי נומ' 3.

דריטער טאג פון „בריסקער" פראצעס

(ענדע פון דער 1. זייט).

ווייסען די אנגעקלאגטע, אויך די אדוואקאטען ווייסען עס, און מיט זיי — דאס גאנצע לאנד! דער פראצעס איז אן׳אפענער, אבער דאס בעדייט נישט, אז בלויז די טירען פון געריכט זענען אפען דאס בעדייט, אז אלץ וואס עס קומט דא פאר, דארף פריי און אפען איבערגעגעבען ווערען צום גאנצען לאנד. צוליב דעם זיצען דא די פארשטייער פון דער גאנצער פרעסע; זיי זענען געקומען אהער דער פילען זייער פליכט. מיר ווערען אבער געוואהר, אז נעכטען נאכמיטאג זענען קאנפיסקירט געווארען א רייה צייטונגען פאר דרוקען בעריכטען וועגען דעם פראצעס. כאטש אלץ האט דארט געשטימט מיט׳ן אמת. און נאך מעהר: פון רעגירונגס-קאמיסאריאט האט מען מודיע געווען אין רעדאקציעס, וועלכע שטעלען פון בעריכט עס טארען נישט געדרוקט ווערען.

איך בעט דעריבער דאס געריכט זיך צו בעמיהען אז דאס זאל מעהר נישט פארקומען. איך בעט צו בעשיצען די עפענטליכקייט פון פראצעס. דער פראצעס מוז זיין אן׳אפענער פאר׳ן גאנצען לאנד.

די דאזיגע ווענדונג האט געמאכט א שטארקען איינדרוק.

מען האט געווארט וואס דאס געריכט וועט ענטפערען.

עס נעהמט א ווארט

דער פרעזיצער פון געריכט הערמאנאווסקי

און ערקלערט: — לײדער קאן זיך דאס געריכט אין דעם נישט אריינמישען, אלענפאלס אין דעם איצטיגען מאמענט קאן דאס געריכט גארנישט טון.

דער פארזיצער רופט אויס דעם נאמען פון דעפ. טשאלקאש.

ערקלערונגע פון דעפ. טשאלקאש

— איך אנערקען זיך נישט פאר שולדיג. איך בין נישט בעגאנגען קיין שום פערברעכען. דאס איינציגע פערברעכען, וואס איך בין בעגאנגען איז מיין אנטייל אין דער מאי-איבערקעהרעניש, ווען איך האב געהאלפען ארויפבעווארפען די דעמאלסדיגע וויטאס-רעגירונג.

דעפ. טשאלקאש שטעלט זיך ווייטער אפ אויף דער ראלע פון פרעזידענט אין א מלוכה און די רעכט פון בירגער צו קריטיקירען די מעשים פון פרעזידענט.

דער פארזיצער רייסט איהם איבער מיט פערשידענע בעמערקונגען.

דער אנגעקלאגטער געהט דאן איבער צום ענין „צענטראלעוו".

— איך וואלט דא געקענט בעווייזען, ווי נישטיג ס׳איז געווען מיין ראלע אין „צענטראלעוו". איך וועל דאס אבער נישט טון, ווייל ס׳איז פאר מיר א גרויסער כבוד צו זיצען אויף איין בעשולדיגונגס-באנק מיט א מלוכה-מאן פון אזא פערנעהם ווי ס׳איז חבר הערמאן ליבערמאן. מ׳קאן מיך דא פערמשפטען. מ׳דארף אבער פעסטשטעלען דעם היסטארישען אמת: דער „צענטראלעוו" האט קיין רעוואלוציע נישט געוואלט מאכען און אויב די געשיכטע וועט משפטען די קראקאווער מעשים, וועט זי עס פערארטיילען נאר דערפאר, ווייל מ׳איז נישט געגאנגען אויפ׳ן רעוואלוציאנערן וועג.

מיר האבען געהאט א מעהרהייט אין סיים. עס איז אבער געוואקסען די איבערצייגונג, אז מיט קיין אפשטימונג וועט זיך גארנישט ענדערען. א רעגירונג קאן אפטרעטען. עס קומט אבער א צווייטע, וועלכע זעצט פאר די אייגענע ארבייט וואס די פריהערדיגע. עס איז אן׳איבערטאשונג פון די קארטען עס בלייבט אבער דאס זעלבע סיסטעם פון רעגירען אזוי ווי ס׳איז געווען נאך דער מאי-איבערקעהרעניש.

— באלד נאך דער מאי-איבערקערעניש, האט מארשאל פילסודסקי געזאגט אין א שמועס מיט די סיים דעפוטאטען, אז מ׳דארף פערשטארקען די מאכט פון פרעזידענט. דער פרעזידענט דארף ווערען ס בערעו און דער ווילנער מאנארכיסט מאצקעוויטש האט דאס בעגריסט אלס ערשטען שריט צו דער [illegible]אנארכיע.

וועגען [illegible] אווער קאנגרעס זאגט דעפ. טשאלקאש, אז דאס איז געווען נישט מעהר, ווי א פעטיציע צום מלוכה-פרעזידענט, א פעטיציע פון 50 טויזענד בירגער פון לאנד. די רעכט פון איעלכע פעטיציעס זענען פארגעזעהען אין דער פוילישער קאנסטיטוציע. אין 1905 האבען הונדערט און פופציג טויזענד עסטרייכישע בירגער פערביימארשירט פאר׳ן פאלאץ פון עסטרייכישען קייזער אין וויען, און געפאדערט אלגעמיינע וואהל-רעכט. קיינער פון די דעמאנסטראנטען איז פאר׳ן משפט נישט געשטאנען, נאר דער קייזער איז די פאדערונג פון אלגעמיינעם וואהל-רעכט נאכגעקומען. אין 1922 האבען 350 טויזענד בעלגישע ארבייטער דערלאנגט א ווענדונג צום בעלגישען קעניג, וועלכע איז אויך נאכגעקומען געווארען.

דער אנגעקלאגטער פערגעסט זיך און שרייט אויס.

— הויכער ריים!..

דאס רופט ארויס אין זאל א געלעכטער.

דעפ. טשאלקאש רעדט ווייטער, וועגען די פערשידענע בעליידיגענדע אויסדרוקען, וואס זענען געפאלען אויפ׳ן חשבון פון די פ.פ.ס.-ישע פיהרער. דעפ. ליבערמאן האט מען אנגערופען, פערטיידיגער פון שפיאנען; דעם דעפ. מארעק האט מען בעצייכענט אלס לעבעדיגער מת; דעם דעפ. מאטושעווסקי האט מען געשטעמפעלט אלס האמאסעקסואליסט, אנדערע האט מען פארגעשטעלט אלס גנבים פון גאלדענע זייגערליך א.א.וו. א.א.וו.

נאך דעם אנפאל אויף מיר אין קראקא דערצעהלט דעפ. טשאלקאש, — האב איך זיך געווענדעט צו דער מאכט מיט א בקשה וועגען דעם לויבען מיר טראגען געווער. מען האט מיר אזא ערלויבעניש נישט געגעבען מיט דעם מאטיוו, אז אין לאנד ווערט דורכגעפיהרט אן׳אלגעמיינע ענטוואפענונג, אבער מיר ווייסען ווי אזוי די ענטוואפענונג האט אויסגעזעהן.

דעפ. טשאלקאש געהט איבער צו קריטיקירען דעם בעשולדיגונגס-אקט וועלכער ווארפט פאר די אנגעקלאגטע אז זיי האבען געוואלט מאכען א רעוואלוציע. אין צייטונגען איז נאך געווען איבערגעגעבען אז דער „צענטראלעוו" האט געוואלט מאכען פון קראקא א מארש אויף ווארשא. קראקא געפינט זיך אויף 20 שטח פון עטליכע הונדערט קילאמעטער ווייט פון ווארשא איז דען דאס נישט לעכערליך, אויף דער בעשולדיגונגס-באנק זיצען נישט קיין מענשען וואס האבען געוואלט מאכען א רעוואלוציע נאר בריסקער ארעסטאנטען.

טשאלקאש שרייט אויס:

— וואו דארף איך זוכען גערעכטיגקייט אויב נישט אין געריכט?

פארזיצער: איך נעהם אייך צו דאס ווארט, און דערקלער א הפסקה.

די ריידע פון דעפ וויטאס

אין אנהויב פון זיין רעדע שילדערט וויטאס די ענטשטייאונג פון „פיאסט", צו וועמענס גרינדונג עס האט געהאלפען דער בעריהמטער פוילישער שריפטשטעלער טעטמייער.

ער גיט א בילד פון׳ם לעבען פון די פויערים, ביי וועלכע מען האט געדארפט אויפדעקען די פער שטענדניש פאר די מלוכה-פערהעלטנישען.

ער רעדט ארום געניי די צייט פון דער באלשעוויסטישער אינוואזיע די ראלע פון דער רעגירונג, בעת וועלכער [illegible] איז געווען פרעמיער. ער רעדט אין א פאטריאטישער פארם און ער זאגט:

— איך וועל נישט רעדען קיין סך וועגען אט-א דעם דאזיגען פעריאד, איך וועל נאר דערמאהנען דעם נאמען, וואס איז אין יענער צייט געווען א פאן — א נאמען וועלכער איז א גרויס קאפיטעל פון שעפערישער פאלקס-ענערגיע: יאן דאמבסקי.

א גרויסער טייל פון זיין רעדע גיט וויטאס אפ דער אידעאלאגיע פון „פיאסט" אלס מעסיגע פויערים-פארטיי און גייט [illegible]

דיקטאטור פון פאלקס-הערשאפט

איך פערזענליך — זאגט ער — האב געלעבט אין אן׳אנדערער מלוכה, געזעהען איהרע גוטע און שלעכטע זייטען, איך האב אפילו געזעהען איהר רואין, איך האב זיך איבערצייגט אז א רעגירונג וואס איז נישט בעליבט ביים פאלק האט א שווערע מפלה, דאס דארף געדענקען יעדע רעגירונג. א צוגעבונדענקייט פון פאלק צו דער רעגירונג איז נויטיג נישט אזוי אין צייט פון שלום, נאר אין צייט פון א מלחמה. מלחמה איז אן׳אומגליק!

ער רעדט וועגען דעם איינדרוק וואס ס׳האט געמאכט אין לאנד ווען מ׳האט געוואלט ברעכען די קאנסטיטוציע פון דער רעפובליק, גרויסע פאלקס מאסען האבען פאר פוילענס קאנסטיטוציע אוועקגעגעבען זייער לעבען. מיר האבען זיך געמוזט אליין שטעלען אויף דער וואך.

וויטאס קריטיקירט די פ.פ.ס. וועלכע האט בעת די מאי-געשעהענישען זיך געפונען אין אן׳אנדער לאגער און איצט זיצט מען בשותפות אויף איין בעשולדיגונגס-באנק. אפשר ווערען זיי — זאגט ער — דערפאר איצט אמשטארקסטען געשלאגען.

וויטאס רעדט ארום די שטימונג אין לאנד בעת דעם קראקאווער קאנגרעס, און ער דערציילט:

— מען האט אויף מיר

אויסגעטראכט בלבולים

דער סטאראסטע וואס האט מיר געבראכט אין רעדאקציע דאקומענטען געגען מארשאל פילסודסקי, איז געווען דער, וואס האט מיר געמסרט. אז איך האב געמאכט אן׳אומגלעגאלען צוזאמענפאהר פון וויטען.

יעדער פאליציאנט — זאגט וויטאס — איז א דיקטאטאר, אין ווארשא זענען נאך דא אינטעליגענטע פאליציאנטען; אין דער פראווינץ אבער פראוועט יעדער פאליציאנט דיקטאטור.

מען זאגט דעם בירגער: — „פערשרייב זיך איך „בעבע", אויב נישט, וועסטו נישט קאנען לעבען.

מיר האבען געוואלט נישט צו ברעכען די מלוכה נאר זי ריין מאכען

איך בין געווען דעפוטאט פון ווינער פארלאמענט, און פון גאליציאנער סיים. איך פלעג ארויסטרעטען מיט שארפע רעדעס געגען דער רעגירונג, נאך מעהר — איך בין, בעת דער מלחמה ארויסגעטרעטען פאר אן׳אנטאנט-פאליטיק געגען די צענטראל-מלוכות. עס איז געמאכט געווארען געגען מיר אן׳אויספארשונג אבער מ׳האט מיך נישט אריינגעווארפען אין טורמע:

מען האט מיין עהרע נישט צוטראטען

וויטאס פערענדעט:

— מען האט מיך אראפגעווארפען דורך געוואלד, דורך אן׳אטענטאט, איצט ווער איך בעשולדיגט אין געוואלד, און אין אן׳אטענטאט.

עס מוז דאך כאטש עקזיסטירען גלייכע רעכט. ה"ה בעשולדיגער, צי ווייסט איהר ווער ס׳האט דורכגעפיהרט אמלוכה-איבערקעהרעניש אין יאהר 1926?! צי ווייסט איהר ווער ס׳האט געמאכט די דאזיגע איבערקעהרעניש? צי האט איהר בדעה צו זעצען די שולדיגע אויף דער בעשולדיגונגס-באנק?

מיר ווערען בעשולדיגט אז מיר האבען געוואלט צודרייטען א מלוכה-איבערקעהרעניש. מיר האבען נאר געוואלט... צי וועט מען משפטען די, וואס האבען די איבערקעהרעניש דורכגעפיהרט?

איהר וועט ארויסטראגען אייער אורטייל. דער דאזיגער אורטייל וועט האבען א היסטאריש-פאליטישע בעדייטונג. וו יאייער אורטייל זאל היינט נישט זיין, בין איך אבער זיכער אין זיג פון דער גערעכטיגקייט. און דערמיט וועלען אוועקגעזעצט ווערען אויף דער בעשולדיגונגס - באנק די וואס האבען דורכגעפיהרט א מלוכה-איבערקעהרעניש.

קערניק ערקלערט

אז ער האט געהערט צו דער אנפיהרונג פון „צענטראלעוו", ער האט זיך אבער נישט בעטייליגט אין דעם קראקאווער קאנגרעס.

— די „צענטראלעוו"-פערשטענדיגונג האבען מיר געמוזט שאפען, אלע אי זפוילען האבען געזעהן אין יענער צייט, וואס עס האט זיך געטון אין לאנד ווי די רעגירונגען פון מארשאל פילסודסקי האבען וואס ווייטער אלץ מעהר דערנעהנטערט צו דער קאטאסטראפע.

אט זיצט דא ליבערמאן, ער און זיינע חברים האבען געמיינט, אז נאך דער מאי-איבערקעהרעניש וועלען זיך אנהויבען בעסערע צייטען. זיי האבען זיך אבער באלד ענטוישט. ווי האבען דערזעהן אנשטאט מאראלישע סאנאציע — מיסבראויכען, און דאס כסדרדיגע שטייגען פון דער דיקטאטור. דעריבער האבען מיר אלע געמוזט נישט געקוקט אויף אונזערע גרויסע הילוקי-דעות ענטגעגענצווירקען דעם אטענטאט אויף אונזער מלוכה-יסודות.

אונז ווארפט מען פאר דאס צוגרייטען אן אטענטאט און זיך בענוצען מיט געוואלד.

אין פוילען ווייס מען ווער עס בענוצט זיך מיט געוואלד, ווער ס׳האט אויסגעפיהרט א רייה מארדאנפאלען.

מיר האבען זי דקייגמאל מיט אזעלכע מיטלען נישט בענוצט. מיר האבען געקעמפט און וועלען ווייטער קעמפען, אבער אהן שיסערייען און אהן הארמאטען, מיט פארלאמענטארישע מיטלען ווילען מיר אראפווארפען די רעגירונג.

רעדענדיג וועגען דער אויספארשונג פון בריסק, — זאגט קערניק, — אז ער האט זיך שוין דארט געפרעגט, מיט וואס זייער טעטיגקייט איז א פערברעכען.

— מיר זענען איבערצייגט, אז די הערשאפט פון א יחיד מוז בעזייטיגט ווערען. יעדער יחיד איז שטערבליך. עס מוז זיין א רעגירונג אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציע, און אין צוזאמענארבייט מיט׳ן סיים. אויב דערפאר, וואס מיר האבען אויף א געזעצליכען וועג געשיצט די קאנסטיטוציע, פערפיהרט מען א פראצעס, הייסט עס, אז דער פראקוראר שטיצט די דיקטאטור ביי אונז אין לאנד.

קערניק פרעגט:

וועלכע רעגירונג, אייגענטליך, האבען מיר געוואלט אראפווארפען? אין יענע צייט זענען דאך געווען עטליכע רעגירונגען? פארוואסזשע דראהט מיר א שטראף פון 10 ביז 15 יאהר טורמע?

אלס געוועז. אינערן-מיניסטער ווייס איך גאנץ גוט, אז די מיליץ פון פ.פ.ס. איז געווען בלויז אן׳ארדנונגס-מיליץ. איך ווייס אויך אין וועמענס לאגער עס געפינען זיך די אמתע באיובקעס, וועלכע מ׳טשעפעט נישט.

מיר האבען נישט פערטריבען מיט געוואלד דעם ראש פון דער מלוכה. אנדערע, וועלכע האבען געשאסען איבערן קאפ פון דער מלוכה ציהט מען נישט צו צו פעראנטווארטליכקייט.

קערניק פערענדיגט.

— דא משפט מען נישט קיין צוגרייטער פון אנ׳אטענטאט נאר די, וואס האבען איבערגעלעבט דאס שרעקליכסטע — בריסק!

דערמיט האט זיך פערענדיגט דער היינטיגער פערהאנדלונגס-טאג.

די קינפטיגע וואך וועט אויסגעהערט ווערן אלס עדות דער געוו. פרעמיער בארטעל.

*

היינט זענען קאנפיסקירט געווארען:

3, בייטאג — די „אבעצע", 4 בייטאג — די עקסטרא-אויסגאבעס פון דער פאלקסצייטונג, 8 אין אווענד די פראווינצער אויסגאבען פון דער „פאלקסצייטונג" און פון „ראבאטניק".

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
מצבות פון 30 זל. אן ביז צו די טייערסטע גראניט דענקמאלען פיהר איך אויס ביליג און סאליד אויף וואונש בעזוך איך די ג. קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ. קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פירמע "Granit"
לאדז, פאמארסקא 39.

האללא! קלינג 240-80
KURJER KRAWIECKI
„GELASSENA"
Sienkiewicza 40, tel. 240-80
נעהמט-אן יעדע ארט גארדעראבע צום פרעסען, רייניגען, חעשען און פארבען. נעהמט-אן און שיקט אפ שהיים די ארבעט מיט אייגענע שיק-יונגלעך.
רעעלע בעהאנדלונג! סאלידע אויספיהרונג!

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערוען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

ווערקשטעל
פון שירמס
און שפאציר-שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס
צו קאנקורענץ-פרייזען
נעמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס און שטעקנס

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז
29 אקטאבער 1931

מעז זוכט נייע לענדער

מען גנחט אויסזוכען נייע לענדער פאר דער יודישער עמיגראציע. נישט לאנג זענען פארגעקומען בעראטונגען פון בעקאנטע עמיגראציע-טוער אין בערלין, און פון דארט איז ארויסגעקומען דער לאזונג צו זוכען נייע לענדער, וואוהין מען זאל קאנען ווענדען דעם יודישען עמיגראציע-שטראם. און איבער דער גאנצער יודישער פרעסע האט זיך שוין דורכגעטראגען א בשורה: מען האט אויסגעפונען נייע לענדער, וואו יודען וועלען קאנען פאהרען און זוכען חיונה.

זוכען אזעלכע מעגליכקייטען און פערלייכטערען די יודישע עמיגראציע איז טאקע זעהר א וויכטיגע אויפגאבע, אבער נאך וויכטיגער איז נישט צו איילען זיך מיט צו פריהע בשורות, נישט מאכען קיין אילוזיעס. אין אונזער עמיגראציע-ארבייט איז א קריזיס. געווען א שווער יאהר, און עס גנהט נאך א שווערער יאהר. די טעטיגקייט פון די עמיגראציע-ביוראס האט צוליב'ן מאנגעל אין מיטלען געמוזט בעדייטענד בעשרענקט ווערען, אט הערען מיר, אז אין פוילען האבען זיך שוין געשלאסען עמיגראציע-ביוראס אין אייניגע פראווינץ-שטעט. נישט געווען קיין מיטלען זיי אויסצוהאלטען. און יודישע עמיגראנטען מוזען זיך איצט ווענדען צום הויפט-ביורא אין ווארשא. אין דער זעלבער צייט, ווען דער שטראם פון דער יודישער עמיגראציע וואקסט, ווען דער דראנג אויסצוואנדערען מוז זיך פערשטארקען צוליב דער פערערגערטער לאגע אין די לענדער פון מורח-אייראפא — ווערט שווערער דעם יודישען עמיגראנט זיך ארויסצולאזען אין וועג, און עס ווערט בעגרעניצט די ארבייט פון אונזערע עמיגראציע-קאמיטעטען.

דעריבער מיינען מיר, וועלען די בשורות וועגען עפענען נייע לענדער פאר יודישער וואנדערונג נישט ארויסרופען קיין בעזונדערע פרייד. הלואי זאל מען קאנען איינהאלטען ביים אלטען! נישט איצט איז די צייט צו מאכען עקספערימענטען. הלואי זאל מען קאנען צופרידענשטעלען אין דער נויטיגער מאס די אוי-גערופענע קרובים-עמיגראציע אין די לענדער, וואו די עלטערע עמיגראנטען האבען זיך שוין איינגעארדענט. אין פוילען און אין די שכנותדיגע לענדער מאטערן זיך פיל יודישע משפחות, וואס זייערע קרובים וואלטען זיי אריבערגענומען אין די לענדער, וואו זיי האבען אויסגעוואנדערט, נאר זיי האבען קיין מעגליכקייטען נישט. אויך דא אין פראנקרייך ווערט מען געפינען פיל יודישע אימיגראנטען, וועלכע האבען זיך מעהר ווייניגער דערשלאגען צו א מצב פרנסה און ווי וואלטען אויך געקאנט געפינען חיונה, ווען זיי ברענגען אריבער זייערע משפחות, אבער אויף איין מאל מאכען אזא הוצאה איז פאר זיי א צו שווערע לאסט. וואלט מען געטון א וויכטיגע זאך, ווען מען העלפט זיי אין דעם. מען וואלט בעקאנט צוריק אויפבויען פיל צוריסענע און צעווארפענע יודישע משפחות.

עס גנהט א שווערער ווינטער. עמיגראנטען-הילף ווערט זיין איינע פון די וויכטיגסטע און פערענטווארטליכסטע אויפגאבען. אנשטאט צו רעדען וועגען נייע לענדער פאר יודישער עמיגראציע וואלט געווען פיל וויכטיגער, אז אונזערע עמיגראציע-געזעלשאפטען זאלען אפטער און אויספיהרליכער פארשטעלען די ריכטיגע לאגע אין די אלטע איינוואנדערונגס-לענדער און פערהיטען, אז די פיל צעהנדליגער טויזענטער יודען אין מורח-אייראפא, וועלכע רייסען זיך צו עמיגרירען, זאלען זיך נישט שאפען קיין אילוזיעס וועגען „גליקען", וואס עקזיסטירען נישט. **א. א.**

——✻——

איטאליענישער קרוין-פרינץ איז דער טורינער סינאגאגע

ר ו י ם, (י.ט.א.) דעם לעצטען פרייטאג-צונאכטס האט דער איטאליענישער קרוינפרינץ הומבערט, ווייל'ענדיג אין טורין, בעזוכט די ארטיגע סינאגאגע און איז געווען אנוועזענד אויף קבלת שבת. כמעט די גאנצע יודישע בעפעלקערונג פון טורין, וואס בעצעהלט אנ'ערך 5000 נפשות, האט זיך לכבוד דעם גאסט פע-זאמעלט אין און ארום דער סינאגאגע און האט פייערליך בעגריסט דעם קרוין-פרי-ץ.

ווי בעקאנט, איז דעם איטאליענישען קרוין-פרינץ ערצוהער געווען דער בעריהמטער יוריסט פראפ. וויטאריאפא לאקא, אנ'ארמאדאקסישער יוד.

סימבאל פון פרינציפיעלען קאמף

„ראבאטניק" וועגען דעם גרויסען „בריסקער פראצעס

דער „ראבאטניק" שרייבט אין אנ'ארטיקעל וועגען דעם בריסקער פראצעס דאס אפשאצען פון דעם בעשולדיגונגס-אקט געהער נאך היינט קודם-כל צו דער פערטיידיגונג און צו די אנגעקלאגטע אליין. וואס שייך אונז ווילען מיר דערמאהנען די ערקלערונג פון ה' סלאוועק אלס פרעמיער-מיניסטער אלס ענטפער אויף דער אינטערפעלאציע פון די לינקע און צענטער ריכטונגען.

ה' סלאוועק האט דעמאלס מעהר אדער ווייניגער פעסטגעשטעלט אט וואס 1) אין דער בריסקער פעסטונג איז נישט געווען קיין סאדיזם און מ'האט נישט געפייניגט די ארעסטירטע; 2) „צענטראלעוו" איז געווען א רעוואלוציאנערע פערשווערונג; 3) די בעווייזען פון זיין רעוואלוציאנערער-אקציע — איז דער קראקאווער קאנגרעס, די מאניפעסטאציעס פון 14. סעפטעמבער, דער אזוי-גערופענער באמבען-אטענטאט, די טשענסטאכאווער טראגעדיע.

דער ערשטער פונקט פון ה' סלאוועק'ס פעסטשטעלונגען וועט וואהרשיינליך גענוי אויפגעקלערט ווערן בעת די איצטיגע געריכטס-פערהאנדלונגען, דער צווייטער פונקט און אין צוזאמענהאנג דערמיט די געשיכטע פון קראקאווער קאנגרעס, פערלאנגען עטליכע בעזונדערע ווערטער.

ס'עקזיסטירט אויף דער וועלט א דעמאקראטישע מעטאדע פון ארגאניזירען דאס פאליטישע לעבען פון ענטשפרעכענדען לאנד, ס'עקזיסטירט אבער אויך... אנ'אנדער מעטאדע.

דאס וואס איז פערשטענדליך, דערלאובאר, קלאהר און אהן ספק ביי דער דעמאקראטיע, איז א מלוכה-פערברעכען... אין אנדערע בעדינגונגען, למשל די קאנצעפציע פון „מאיעסטעס-בעליידיגונגען" איז פאר דער מלחמה געווען שווער שטראף באר אין די דריי אקופאציע-מלוכות, אויף מערב האט זי אין דער פראקטיק אינגאנצען נישט עקזיסטירט. דארט האבען געשיצט דעם פרעסטיזש פון דעם מלוכה הויפט די געוואוינהייט, דאס געפיהל פון קולטור און מאס, דאס האט געשיצט פאר בעליידיגונגען און פאר הארמאטען, אבער ווען מיר נעהמען די ארבייטער-מיליצען, זיי פונקציאנירען אפען אין בעלגיען, האלאנד, סקאנדינאוויען, עסטרייך און דייטשלאנד; אין איטאליען, ליטע און אנדערשוואו זענען זיי א מלוכה פערברעכען אזוי ווי אין די פאר'מלחמה'דיגע מל'כ'ה.

אזעלכע ביישפילען וואלט מען געקאנט ברענגען זעהר פיל. און זיי אלע שטעלען פאר פוילען איין טראגישע פראגע, צי זאלען מיר זיך ענטוויקלען אזוי ווי אויף מערב, אדער אזוי ווי אויף מזרח?

דער ענטפער, וואס מוז געבען דאס פוילישע לעבען, יעפט ענטשיידען וועגען פראגען, וואס דעצידירען וועגען דער צוקונפט פון דער רעפובליק. מיר האלטען, אז ס'איז שוין צייט שטארק און קלאהר צו פארמולירען די היסטאריישע טעזע, וועלכע ס'אנערקענען אין דער טיפעניש פון דער נשמה פאר ריכטיג די גרויסע מאסען, די טעזע איז: אין היינטיגען פעריאד פון דער סאציאל-ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון דער וועלט, ביים היינטיגען צוזאמענשטעל פון די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען, ביי די איצטיגע ג עניצען, ביי דעם איצטיגען צוזאמענשטעל פון די אינערליכע סאציאל פאליטישע כחות קען זיך פוילען דערהאלטען נאר אלס גערעכטע דעמאקראטיע.

און די בריסקער פראגע האט געשטויסען אלץ אין פוילען טיף אין די ארימס פון מזרח: די רעדע פון ה' סלאוועק האט פשוט געשמעקט מיט דעם „מזרח'דיגען" פערשטעהען ענינים, מיט' פראגישען סאלען פון געדאנק, געפיהלען, שטימונגען, שטאנדפונקטען, וועלכע זענען אינטער אלע הינזיכטען. פרעמד דער מאדערנער וועלט.

דעריבער איז דער בריסקער פראצעס א ס מבאל פון דעם פרינציפיעלסטען קאמף, וועלכען מ'קען זיך נאר פארשטעלען.

נייער געזעץ וועגען הייראטס-רעכט

און וועגען די בעציהונגען צווישען מאן און פרוי

אין דער קאדיפיקאציאנס קאמיסיע ליגט שוין פערטיג און וועט מסתם איינגיכען שוין אריינגעטראגען ווערען אין סיים דער נייער געזעץ-פראיעקט וועגען הייראט רעכט און וועגען די יורידישע נארמעס וואס דארפען רעגולירען די בעציהונגען צווישען מאן און פרוי. דער נייער פראיעקט איז דו כאויס א פארטגעשריטענער, ער פיהרט אריין גאנץ נייע פרינציפען ווי א שטייגער ציווילע חתונות און די מעגליכקיים פון גט'ן, וואס דאס רופט שוין ארויס א שטארקע ווידערשטאנד מצד דעם קלער.

דער פראיעקט ווי געזאגט זעהט פאראויס לויט מוסטער פון אלע אייראפעאישע קאדעקסען ציווילע התונות. עס ווערט אזוי ארום געמאכט א סוף צו די ביזאיצטיגע פארשריפטען לויט וועלכע עס זענען ביי אונז געווען אבליגאטאריש די רעליגיעזע גט'ן. אין דער צוקונפט וועלען די צ'ווילע גט'ן האבען די זעלבע קראפט ווי די קירכליכע. די וואהל וואספער חתונה צו שליסען א ציווילע אדער א רעליגיעזע יועט זיין אנבעלאנגט בלויז פון די חתן כלה.

דער נייער פראיעקט זעהט אויך פאראויס גט'ן. עס זענען אבער פארהאן אונטערשידען דערביי דהיינו, צי דאס פארפאלק האט קינדער אדער זיי האבען קיין קינדער נישט. אין פאל ווען עס זענען קיין קינדער נישטא, זעהט פאר דער קאדעקס אין ארט. 54: אויב ביידע צדדים זענען עלטער פאר 25 יאהר קאנען זיי לויט געמיינזאמען ווילען נאך דריי פיר יאהר צוזאמענלעבען, זיך ווענדען אין געריכט וועגען סעפאראציע, נישט אנגעבענדיג קיין מאטיווען. דאס געריכט רופט זיי דאן ארויס און פרעגט זיי צי בלייבען זיי ביי זייער בעשלוס, אויב יא, דאן בעקומען זיי סעפאראציע אויף איין יאהר און טראגט א ויס א בעשלוס וועגען זייער וואוינען און וועגען די לאסטען פון אויסהאלט. אויב נאך א יאהר בלייבען די צדדים ביי זייער בעשלוס צו בלייבען סעפארירט, דאן ווערט די סעפאראציע פערלענגערט אויף אנ'אונבעגרעניצטע צייט, נאך דריי יאהר צוועגצופל לויט'ן בעשלוס פון געריכט אויך פריהער קאן די סעפאראציע אריבערגעהן אין א גט און די הייראט ווערט אינגאנצען אנולירט.

אין פאל, ווען דאס פאר-פאלק. האט קינדער, קאן דאס געריכט בעשליסען א סעפאראציע אויפ'ן פערלאנג פון איינעם פון די צדדים, אויב דאס געריכט אנערקענט, אז די קינדער וועלען פון דעם נישט ליידען, אדער דאס געריכט וועט אנערקענען אז דאס צוזאמענלעבען איז אינגאנצען אונטערגעגראבען. די פאלען קאנען זיין: פערראט, פערלאזונג, אפזאג אויסצוהאלטען, טורמע העכער פאר פינף יאהר אדער א בעפלעקענד פערברעכען. א צולאזען לעבען, שיכרות, העסליכע בעשעפטיגונג, ווענערישע קראנקהייט אין א מצב פון אנשטעקונג, גייסטיגע קראנקהייט און געשלעכטליכע אימפאטענץ.

סעפארירטע קאנען נישט הייראטען נאך אמאל אין דער צייט, ווען דער אנדערער צד איז ביים לעבען נאך דריי יאהר קאן דאס געריכט אנערקענען די סעפאראציע פאר א גט און דאן ווערט די הייראט אנולירט. דאס געריכט קאן אבער אפזאגען אין דער פאדערונג פון איין צד צו אנולירען די הייראט אויב עס וועט אנערקענט ווערען, אז דאס איז געגען די אינטערעסען פון די קינדער. געגטע קאנען הייראטען אויפסניי. ד' פרוי בעקומט צוריק איהר מיידעלשען נאמען. אויב זי האט מינדעריעהריגע קינדער, וואס טראגען דעם נאמען פון פאטער, קאן דאס געריכט אנערקענען דאס רעכט איהר צו טראגען דעם נאמען פון מאן.

דאס נייע געזעץ שאפט אינגאנצען אפ די פריוויליגירטקייט פון מאן אין דער הייראט און שאפט די פולע גלייכהייט פון ביידע צדדים סיי אין די פליכטען סיי אין די רעכט.

———

אדמיניסטראטיווע פערקריפלונגען

אין די יודישע שטעטלעך אין סאוועט-רוסלאנד

מ א ס ק ו ו ע (יט"א) די „סאוויעטישע געזעלשאפטליכקייט אין א סך יודישע שטעטלעך שטעהט ווייט באך נישט אויף דער געהעריגער הויך. עס זענע ונאך פערהאן גענוג סאוויעטישע בעאמטע, וואס פיהרען זיך ווי זעלבסטהערשער" — ווערט געזאגט אין א לייט ארטיקעל אין כארקאווער „שטערן".

דער אויטאר פון דעם ארטיקעל, דער בעקאנטער סאוויעטישער טוער ד. מאץ, בעגרינדעט די דאזיגע בעהויפטונג מיט פאקטען און בעאבאכטונגען וואס זענען געזאמעלט געווארען בעת דער אויספארשונג פון יודישע שטעטלעך, וואס ווערט איצט דורכגעפיהרט אויף אוקראינע.

די אויספארשונג האט זיך געשטעלט דעם צוועק פעסטצושטעלען די ענדערונגען וואס זענען נאך דער רעוואלוציע פארגעקומען אין דער סאציאלער סטרוקטור פון דער יודישער שטעטלדיגער בעפעלקערונג, כדי אויף דעם יסוד פון די געזאמעלטע מאטעריאלען אויסצואַרבייטען א פלאן ווי אזוי צו לעזען דאס שטעטלדיגע פראבלעם, דרך אגב איז אבער געזאמעלט געווארען א רייכער מאטעריאל וועגען אנדערע זייטען פון שטעטלדיגען לעבען.

איינע פון די דאזיגע ערשיינונגען איז די פערקריפלונג פון דער סאוויעטישער גערעכטיגקייט אין שטעטעל. דער אויטאר פון ארטיקעל ברענגט פיל פאקטען פון אדמיניסטראטיווער ווילקיר.

אין שטעטעל רזשין א. ב. האט דער אנפיהרער מיט דער פלייש-פערגרייטונג צונויפגערופען די גאנצע בעפעלקערונג יקוסטארען, פעראיין-מיטגלידער און סתם בירגער, „וואס האבען חוץ א קאץ קיין שום בעל-חיים אין זייער בעל-בית'קייט קיינמאל נישט פערמאגט", און געפאדערט פון זיי, אז יעדערער זאל צושטעלען פון איין פוד ביז 6 פוד פלייש אין פאנד פון דער פלייש-פערגרייטונג, אז נישט וועט זיין ערגער. אין שטעטעל איז געווארען א מהומה, עס האט אבער נישט געהאלפען: יודען האבען זיך צוזאמענגעלייגט מיט דאס לעצטע, געקויפט בשותפות בהמות און צוגעשטעלט פלייש.

אין שאגאראד האט די שטייער-מאכט אונגעזעצליך ארויפגעלייגט דרייפאכיגע שטייערן אויף האנדווערקער און בעשטייערט אפילו בירגער, וועלכע זענען לויט'ן געזעץ אין גאנצען פריי פון זעלבסט בעשטייערונג.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די פאליטישע אקטיוויטעט פון דער שטעטלדיגער בעפעלקערונג איז שטארק אויסגעוואקסען, זענען פאקטען פון אפענעם עובר זיין אויף די עלעמענטארסטע יסודות פון דער געזעצליכקייט, נישט קיין זעלטענע ערשיינונג אין שטעטעל — פערענדיגט דער שרייבער דאס ארטיקעל, און רופט „אויסצורוימען מיט'ן וואַרצעל אלע קלענערע און גרעסערע ביוראקראטען אין שטעטעל".

א בליק אויפ'ן דאנציגער פארט

יום סוף פון קאנפליקט צווישען דאנציג און גדינגע

צוויי ווייבער האט ער שוין

און מיט דער דריטער איז ער געגאנגען חתונה האבען

לעמבערגער פאליציי האט ארעסטירט א שווינדלער, וועלכער האלט נישט פון „חרם דרבינו גרשם". — מעגליך אז מיר האט דא צו טון מיט א פרויען-הענדלער

לעמבערג.

די לעמבערגער פאליציי האט ארעסטירט א גאר וויכטיגען „פויגעל", א פערשוין, וועלכער האט שוין חתונה געהאט מיט 2 ווייבער און איצט האט ער זיך אויך געוואלט פערלאבען מיט א דריטער. א חוץ דעם, האט דער דאזיגער „חברה-מאן" גע-פיהרט א רייה אנדערע נישט-כשר'ע געשעפטען.

די מעשה איז אזא:

חיים פאלאק, הייסט דער דאזיגער ראפינירטער שווינדלער און ער שטאמט פון מאראשטקאוו, מיט א צייט צוריק האט ער חתונה געהאט מיט א מיר-דעל אין מאנאסטעזשיסקא. היימ'על האט לאנג נישט געוואוינט מיט זיין ווייב, ער האט זי באלד איבערגעלאזט און עוקר געווען.

פערשטעהט זיך, אז לאנג איז חיים נישט אר-רומגעגאנגען קיין „בחור". ער האט אויך נישט בעדארפט לאנג זוכען. ער איז אריינגעפאהרען קיין פאדוואלאטשיסק און דארט האט ער באלד בעקומען א צווייט ווייב. ער האט זיך בעקענט מיט אנ'ארי-מע יתומה, א געוויסע לאה סעגאל און איר צו-געזאגט גאלדענע גליקען, אז זי זאל מיט איהם חתונה האבען.

דאס ארימע מיידעל האט געמיינט, אז דאס גליק פון דער גאנצער וועלט האט זי געטראפען. די א יתומה, אהן א גראשען געלד און פלוצים קומט צוגעהן א יונגערמאן און וויל זי גאר „בע-גליקען". זי האט נישט לאנג געקלערט און דעם „בחור" געכאפט מיט ביידע הענד. דאס פארפאלק האט באלד אין א מזל'דיגער שעה חתונה געהאט.

עס האט נישט לאנג געדויערט און היימ'ען איז אויך דאס צווייטע ווייב נמאס געווארען און ער האט אנגעהויבען זוכען א דריטע.

פאר זיין צווייט ווייב האט זיך חיים מודה געווען, אז ער האט אנ'ערשט ווייב, וועלכע ער האט נישט גע'גט.

קיין גרויס פערגעניגען האט לאה נישט געהאט דערפון, נאר וואס זאל זי טון. חיים האט אבער פאר א יאהר ערקלער'ט, אז אט פאהרט ער יענע גט'ן.

חיים האט גענומען ביי זיין ווייב 5 דאלאר אויף הוצאות, עס האט נישט לאנג געדויערט און ער איז געקומען נעהמען ווידער אויף הוצאות. וואו ער האט אהינגעטאן יענע פינף דאלאר, ווייסט נאר ער אליין.

חיים איז אבער געפאהרען ווידער זוכען גליק, אנשטאט צו פאהרען קיין מאנאסטעזשיסקא, איז ער גאר אריינגעפאהרען קיין טארנאפאל און דא ווידער געוואלט א חתן ווערען. אין טארנאפאל איז אבער געוואויר געווארען דער-פון דער ראבינאט, וועלכער האט זיך פערשטענדיגט מיט דעם גאד-וואלאטשיסקער ראבינאט און אזוי ארום געשטערט אין דער דאזיגער אריגינעלער פערלאבונג.

חיים פאלאק האט אבער געזעהן, אז דער באדען ווערט איהם הייס אונטער די פיס, און איז דערפאר תיכף אנטלאפען קיין לעמבערג.

דער פערשוין איז אבער אזוי אויספערשעהרים אז ווען לעמבערג איז ער אריינגעקומען צו דער פאמיליע פון זיין ווייב, ער האט זיי אויסגענוצט, ביי זיי געגעסען געטרונקען און געשלאפען.

די פאמיליע האט פערשטענדיגט דאס ווייב, וועלכע איז אנגעמעלט אראפגעקומען קיין לעמבערג און איהר „געטרייען" מאן דא געלאזט ארעסטירען.

עס האט זיך אויך ארויסגעוויזען, אז חאלאק איז ארומגעגאנגען אין די דערפער ארום טארנא-פאל, זיך פארגעשטעלט פאר די דארפס-פויערים אלס „אמעריקאנער אגענט", ער האט צוגעזאגט אויס צופאהרען פאפירען קיין אמעריקא און אזוי ארום אנגעצויגען א סך געלט אויף קלענערע און גרעסערע סכומים געלד.

ווייטער איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז פא-לאק האט דערהאלטען געלד פון אמעריקא און דא האט ער זיך אויך אין קאנטאקט געשטעלט מיט א שיפס-ביורא. ווער ווייסט, צי האט מען דא נישט צו טון מיט א געפעהרליכען פרויען-הענדלער.

דער ארעסטירטער פאלאק געפינט זיך דערווייל אין די פאליציי-ארעסטען. היינט האט ער פון דארט ארויסגעשיקט א בריף צו זיין ווייב, וואו ער שרייבט איהר:

„ליבע פרוי! איך בעט דיך זעהר ברענג מיר צו טראגען עפעס עסען, איך בעט דיך זאלסט דיך נישט גט'ן מיט מיר, ווייל איך „ליב" דיך... פון מיר דיין מאן חיים...

די אומגליקליכע פרוי דארף זיך אבער נישט לאזען בעאיינפלוסען פון דאזיגען פערשוין מיט זיינע ליבעס בריוועלעך. אויב ער איז אומשטאנד צו פיהרען אזעלכע געשעפטען, דארף זי זעהן פון איהם צו אנטלויפען.

יודישע שפיטאלען אין ני-יארק

האבן א דעפיציט פון 11 מיליאן דאלאר

ניו-יארק, (י.ט.א) אין באסטאן איז פארגעקומען די עפנונגס קאנפערענץ פון דער הייעהריגער קאמפאניע לטובת דעם פערבאנד פון יודישע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס אין אמעריקא. א בעריכט וועגען דער לאגע פון די בעזונדערע פערבאנדס-אינסטיטוציעס האט אפגעגעבען דער פרעזעס ריכטער פראסקויער, וועלכער האט פעסטגעשטעלט, אז צוליב דער אלגעמיינער שווערער עקאנאמישער לאגע, לעבען איבער די יודישע פילאנטראפישע געזעלשאפטען א שווערען פינאנציעלען קריזיס. בלויז די יודישע שפיטאלען אין ניו-יארק האבען א דעפיציט פון 11 מיליאן דאלאר.

אין נידערלאנד ווערט געבויט א ריזיגער שיף-קראן

וואס וועט קאנען אויפהויבען א משא פון 4 מיליאן קילא.

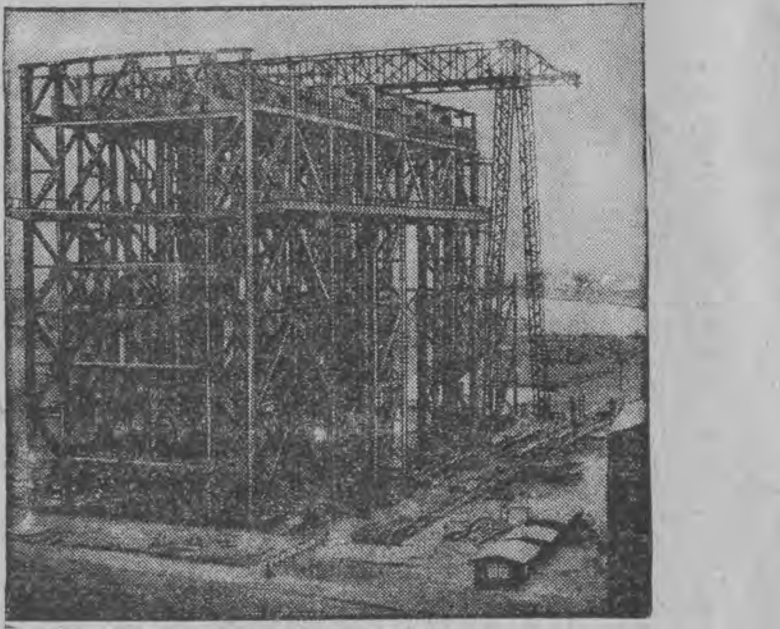

טשעכאסלאוואקישער בילדונגס-מיניסטער

וועגען נומערוס-קלאוזוס אין דעם יוד. און העבר. שול-וועזען

פראג (יט"א)) דער טשעכאסלאוואקישער בילדונגס-מיניסטער ד"ר איוואן דערער האט ערטיילט אנ'אינטערוויאו דעם יט"א-פארשטעהער אין פראג, דער בילדונגס-מיניסטער האט ערקלער'ט אז קיין נומערוס-קלאוזוס אויף די הויכשולען ווערט אין טשעכאסלאוואקיי נישט אנגעווענדעט. דער מיניסטער האט בעקומען ידיעות פון אוניווערזיטעט אין ברין, אז אלע יודישע סטודענטען, וואס קומען אין א בעדייטענדער צאהל פון פוילען און רומעניען זענען ה. י. אנגענומען געווארע'. עס זענען בלויז בעשטימט געווארען צוגאב-אבצאהלען פאר אויסלענדער, כדי צו דעקען די ספעציעלע הוצאות. דער בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום פאר'ן יאהר 1932 בעטרעפט 1.014.000.000 קראנען, פון דער סומע איז 1.650.000 קראנען בעשטימט געווארען פאר'ן יודישען קולטוס. דאס העבראישע און יודישע שול-וועזען — האט ערקלערט דער בילדונגס-מיניסטער — ענטוויקעלט זיך אויף א בעפרידיגענדען אופן, די העבראישע גימנאזיע אין מונקאטש שטעהט אויף דער געהעריגער הויך און ווערט אין א געוויסער מאס סובווענציאנירט דורך דער רעגירונג.

פראג, (יטא) איז געוועזן צו די אפיציעלע ערקלערונגען, אז דער „נומערוס קלאוזוס" ווערט נישט אנגעווענדעט אויף די הויכשול'ן אין פראג, בעווייזען אבער די פאקטען, אז לגבי די יודישע קאנדידאטען ווערט דורכגעפיהרט א בולטע בעגרעניצונג פאליטיק.

אין דייטשען אוניווערזיטעט אין פראג זיינען ה. י. אנגענומען געווארען 5,000 סטודענטען, 350 אויסלענדער האבען אנגעגעבען ביטעס וועגען אננעמען זיי אויף דעם אוניווערזיטעט. פון דער צאהל זענען אבער בלויז 107 ערלעדיגט געווארען פא-זיטיוו. מעהר ווי 240 ביטעס זענען אבגעווארפען געווארען. די צאהל יודישע סטודענטען האט זיך אין פערגלייך מיטן פאריגען יאהר בעדייטענד פער-קלענערט. צווישען די אינלענדישע סטודענטען בילדען יודען 14 פראצ.

דענקמאל פאר די קריגס-געפאלענע

אין פייערליך אפגעדעקט געווארען אין קופשטיין אויף דער בייעריש-עסטרייכישער גרעניץ

עדיסאן

6.

אזוי ווי עדיסאן אליין איז געוועזן אנ'אויס-פיטער פון א קלאפער-טעלעגראף פאר'ן קורס פון גאלד אויף דער בערזע, איז ער אוועק צו דער גאלד-אפטיילונג אויף דער בערזע, וואו עס האט זיך גע-פונען דער צענטראל-אפאראט אויף ארויסצושיקען דעם גאלדקורס. די שפעקולאציע מיט גאלד האט זיך דעמאלט פערוואנדעלט אין אנ'אמתער משוגעת. און די קורסען האבען זיך געביטען פון מינוט צו מינוט, און פאר די שפעקולאנטען איז געוועזן וויכטיג צו וויסען אין זייערע ביוראס צו יעדער צייט דעם נייעם קורס. נישט ווייט פון דער גאלד-אפטיילונג אויף דער בערזע האט מען איינגעשטעלט א טעלע-גראף-צענטראלע, וועלכע פלעגט יעדע מינוט צו וויסען געבען דעם קורס די אגענטען, וואס האבען פערמאגט אויפנעם-אפאראטען.

ווען עדיסאן איז געקומען קיין ניו-יארק, זע-נען צו דער דאזיגער צענטראלע געווען אנגעשלאסען לערך פינפהונדערט אויפנעם-אפאראטען.

עדיסאן האט זיך שוין לאנג צוגעקוקט צו דער טעטיגקייט פון צענטראל-אפאראט און אזוי ווי ער האט נישט געהאט קיין אנדער נאכטלעגער, האט ער ארויסבעקומען א דערלויבניש איבערצונעכטיגען אין דעם רוים פאר באטעריעס. ער האט מאקע פערבראכט די נאכט אין דעם רוים, וואס איז געווען אנגעפילט מיט דאמפען פון אזאט-זויערס, און אויף מארגען אינדערפריה איז ער ווידער געשטאנען פאר'ן צענט-ראל-אפאראט, וואס האט געארבייט מיט זייער א גרויס געדרענג, פלוצים האט זיך דערהערט א שרעקליכער קלאפ און די קאמפליצירטע מאשינעריע האט זיך אפגעשטעלט.

מען מוז בעמען אין אכט, אז דער קלענסטער איבעררייס אין ארויסשיקען די קורסען האט גע-קענט ארויסרופען בעדייטענדיגע היזקות אדער גע-ווינסען פאר די אגענטען. דאס אפשטעלען זיך פון אפאראט אין דער צייט פון די סאמע בעלעבטע בערזע-טראנזאקציעס איז געוועזן אנ'אמתע קאטאס-טראפע. עדיסאן בעשרייבט דעם דאזיגען עפיזאד, וואס איז געווען א ווענדפונקט אין זיין לעבען, בזה הלשון:

„אין משך פון צוויי מינוט זענען געקומען צו לויפען איבער דריי הונדערט שיק-יונגלען — צו איין שיק-יונגעל פון יעדען אגענט, — זיי האבען זיך געשטופט אין ענגען צימער אין קארידאר, וואו ס'איז קוים געווען ארט פאר הונדערט מענשען, און געמאלדען מיט א ווילד געשריי, אז ביי דעם אדער יענעם אגענט האט זיך אפגעשטעלט דער אויפנעם-אפאראט. זיי האבען געפאדערט, מען זאל מאמענטאל בעזייטיגען די שטערונג. דער פלוצים דיגער שטורעם האט אזוי צוטומעלט דעם דירעקטאר פון דער צענטראלע, אז ביי איהם איז ארויסגע-פלויגען פון קאפ אפילו דאס ביסעל ידיעות, וואס ער האט פערמאגט וועגען דער טעטיגקייט פון אפאראט. איך האב זיך צוגעקוקט צום אפאראט אין משך פון א לענגערער צייט און געוואוסט, וואו עס שטעקט דער פעהלער, איינע פון די סך קאנטאקט-פעדערען האט זיך צובראכען, איז אריינגעפאלען צווישען די צאן-רעדער און אזוי ארום אפגעשטעלט דעם אפא-ראט. ווען איך האב דאס געוואלט דערקלערען דעם דירעקטאר פון דער צענטראלע, איז אין צימער אריין ד"ר לאוס, דער פרעזידענט פון דער בערזע-טעלעגראף-געזעלשאפט. איך האב נאך קיינמאל אין מיין לעבען נישט געזעהן א מענש, וואס זאל זיין אזוי אויפגערעגט. ער האט זיך ביים דירעקטאר נאכגעפרעגט וועגען דער סיבה פון דער שטערונג. דער טעכניקער האט אבער פערלוירען דעם לשון. איך האב זיך אריינגעמישט און דערקלערט, אז איך ווייס, וואו עס שטעקט דער פעלער. ד"ר לאוס האט ארויסגעשטאמעלט: „פעריכט עס! פעריכט עס! אבער געשווינד!" איך האב זיך גענומען צו דער ארבייט און אין צוויי שעה ארום איז שוין דער אפא-ראט געווען טעטיג. ווען איך בין פערטיג געווא-רען, האט זיך ד"ר לאוס נאכגעפרעגט אויף מיין נא-מען און מיין בעשעפטיגונג און מיך איינגעלאדען קומען צו איהם אויף מארגען אין זיין פריוואטען ביורא".

„ווען איך בין צו איהם געקומען, האט ער מיך פערוואונדערט מיט פראגען, און איך האב איהם דערקלערט, ווי אזוי איך וואלט דעם אפאראט גע-קענט שטארק פערפאלקאמען. ער האט מיך געבעטען, כ'זאל קומען צו איהם אויך אויף מארגען. אויפ'ן אנדערען טאג האט ער מיר גלייך צו וויסען געגע-בען, אז ער האט בעשלאסען מיר איבערצוגעבען די גאנצע אנפיהרונג מיט דער אונטערנעמונג, און אז מיין מאנאטליך געהאלט וועט אויסמאכען 300 דאלאר!

„דאס איז געוועזן אזא געוואלדיגער שפרונג אין פערגלייך דערמיט, וואס איך האב ביז איצט פערדינט, אז איך בין אויף א קורצער צייט ווי געליימט געווארען. איך האב מיר געטראכט, אז עס איז עפעס א חלום צו בלייבען לאנג אויף אזא פאסטען. ביי זיך האב איך אבער בעשלאסען, אז איך וועל שווער הארעווען צוואנציג שעה א טאג און אזוי ארום בע-רעכטיגען די האפענונגען פון שעף. איך האב אנגע-נומען דעם פאסטען, דורכגעפיהרט א סך פערבעסע-רונגען און קאנסטרואירט פערשידענע מינים בערזע-טעלעגראפען, ביז מיין טעלעגראף-געזעלשאפט האט זיך נישט פעראייניגט מיט א צווייטער עהנליכער געזעלשאפט".

אבער נישט די אויסערגעווערהנליכע פערבע-סערונג פון דער מאטעריעלער לאגע האט געבראכט צו א ראדיקאלער איבערקעהרעניש אין עדיסאנס לעבען, גיכער האט עס אויפגעטאן די נייע סביבה, וואוהין עדיסאן איז אריינגעפאלען. ער האט גע-צויגען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון איינפלוס-רייכע פערזאנען ביי זיי האבען געהאפט, אז ער וועט לעזען די שווערסטע טעכנישע פראגע. פראנק לין ל. פאפ, א בעקאנטער דעמאלט עלעקטריקער, האט דערזעהען עדיסאנס פעהיגקייטען און איהם פארגעלייגט צו מאכען א שותפות געשעפט. אזוי איז ענטשטאנען די ערשטע פירמע פון עלעקטרישע אינזשעניערען, וועלכע איז די ערשטע פעריגע-סטרירט געווארען ווי אנ'עלעקטראטעכנישע אונטער-נעמונג. עדיסאן האט ווייטער געארבייט ביים פער-איינפאכען דעם בערזע-טעלעגראף, ווייל אויף איהם איז געווען א גרויסער נאכפרעג. חוצדעם האט ער געשאפען אנ'אונטערנעמונג, וואס האט דערלויבט צו פיהרען טעלעגראפישע געשפרעכען צווישען סוחרים פון איין שטאט. דאס איז געווען דער אב-זאג אויפ'ן קומענדיגען טעלעפאן, מיט דעם אונטער-שייד, וואס דא פלעגען די געשפרעכען צושטאנד קומען מיט דער הילף פון טעלעגראפישען אלף-בית (מארזעס צייכענס) און בעוועגטע פאפיר-טאשמעס.

אַ מערקווירדיג פערפּלאָנטערטע מאָרד־געהיימניש

אשטאַן וואָלף. געוועזענער אַסיסטענט פון דעם הויפּט פון דער פאַריזער געהיים־פּאָליציי, דערצעהלט ווי אַזוי די היינטיגע פּאָליציי ווענדעט אָן וואונדערבאַרע מעטאָדען אויף אויסצוגעפינען פאַרברעכער

עס וועט איבערגעגעבען אַ מערקווירדיגער פאַל פון אַ פערפּלאָנטערטער מאָרד־געהיימניש, וואָס האָט פּאַסירט אין פאַריז מיט עטליכע יאָהר צוריק, און ווי אַזוי דער פאַריזער געהיים־פּאָליציי איז ענדליך געלונגען צו לייזען עס און כאַפּען דעם מערדער. דערצעהלט ווערט די געשיכטע פון אַשטאַן וואָלף, דעם געוועזענעם אַסיסטענט פון דעם הויפּט פון דער פאַריזער געהיים־פּאָליציי, וועמען דער דאָזיגער מאָרד־פאַל איז איבערגעגעבען געוואָרען צו אונטערזוכען.

באַראָן אָקטאַוו לאַפאַרג איז געפונען געוואָרען אַ דערשאָסענער אין זיין הויז, אַ ריכער פּאַלאַץ אויף בולוואַר מאַלערב אין פאַריז. זיין בעדינער, באַטיסטע קאַנילאַ, אַן׳איטאַליענער, האָט דערצעהלט דער פּאָליציי, ווען ער איז געשטאַנען אין דרויסען, ביים טויער פון פּאַלאַץ, האָט ער דערהערט אַ שאָס. ער איז אַרויפגעלאָפען אין הויז און דער־זעהן אַ שוידערליכעס בילד. זיין באַלעבאָס איז גע־לעגען אין אַ טייך בלוט. ער האָט נאָך געזשיפּעט און אויספּיעט אויסגערעדט:

„גילבער פּאַרקוואַר האָט מיך געשאָסען. לויף, ברענג שנעל דאָקטאָר לענאַ, און די פּאָליציי“.

באַטיסטע איז אַוועקגעלאָפען צום דאָקטאָר, אָבער ער האָט איהם נישט געפונען; איז ער אַוועק־געלאָפען צו דער פּאָליציי. ווען די פּאָליציי איז אָנגעקומען, איז באַראָן לאַפאַרג שוין געווען טויט.

אשטאַן וואָלף מיט זיין אַרויסהעלפער רוסאַ און אַ פּאָליציי־דאָקטאָר האָט גענומען בעטראַכ־טען די אומשטענדען און זוכען עפּעס אַ שפּור. דער דאָקטאָר האָט ערקלערט, אַז די קויל איז אַריינ־געשאָסען געוואָרען אין מאַרך, און לאַפאַרג איז אויפ׳ן מאָמענט געטויטעט געוואָרען; ער האָט נישט געוואוסט, אַפילו, וואָס מיט איהם האָט פּאַסירט. באַטיסטעס מעשה, אַז ער האָט פאַרן טויט נאָך גערעדט, איז אַ ליגען.

ביים ערמאָרדעטען אונטער דער רעכטער האַנד האָט מען געפונען אַ צעטעלע, געשריבען מיט בלוט, אַז פּאַרקוואַר האָט איהם ערמאָרדעט. דער צייגע־פינגער פון דער רעכטער האַנד ביים ערמאָרדעטען באַראָן איז געווען פערשמירט מיט בלוט.

האָט אָבער דער דאָקטאָר ערקלערט, אַז דער ערמאָרדעטער איז אַ געלינקטער, און האָט עס נישט געקענט שרייבען מיט דער רעכטער האַנד.

האָט אשטאַן גענומען אויפ׳ן פערהער דעם בעדינער באַטיסטע.

— דער דאָקטאָר זאָגט, אַז דיין שעף איז מאָמענטאַן ערמאָרדעט געוואָרען. טאָ ווי אַזוי האָט ער געקענט צו דיר רעדען און שיקען נאָך אַ דאָקטאָר?

באַטיסטע האָט ווידער דערצעהלט מיט גענויע איינצעלהייטען, ווי אַזוי ער האָט געפונען זיין באַ־לעבאָס אין אַ שטערבענדען צושטאַנד, האָט איהם אויפגעהויבען דעם קאָפּ, אונטערגעלעגט אַ קישען, און ער האָט איהם געזאָגט, ווער דער מערדער איז, און איהם געהייסען געהן נאָכ׳ן דאָקטאָר.

— האָסטו דעם מערדער געזעהן אַנטלויפען?

באַטיסטע האָט געענטפערט, אַז נישט, און דער ביי האָט מען אויך אויסגעפונען, אַז לאַפאַרג האָט יענעם טאָג אַרויסגענומען 100,000 פראַנק פון אַ באַנק. דאָס געלד האַלט ער אין קאַסע, האָט מען אויפגעזוכט דעם שליסעל, אָבער קיין געלד האָט מען דאָרט נישט געפונען. ער, באַטיסטע, האָט ווייטער דערצעהלט, אַז לאַפאַרג האָט זיך געקליבען אַוועקצופאָהרען אויף עטליכע וואָכען אין זיין זו־מער־וואוינונג ביים ים. ער האָט שוין געהאַט זיי־נע זאַכען געפּאַקט. יענעם פאַרנאַכט האָט ער אַוועקגע־שיקט די בעדינער פון הויז, אַ חוץ באַטיסטען. דער מערדער האָט וואַהרשיינליך אויסגעקליבען דעם מאָמענט, ווען לאַפאַרג איז פערבליבען אַליין אין הויז.

באַטיסטע האָט גערעדט אויפריכטיג און איי־בערצייגענד, אַז די פּאָליציי האָט געקענט זעהן, אַז ער זאָגט אמת, דערצו זענען זיינע רייד בע־שטעטיגט געוואָרען פון אַ שכן. וועלכע האָבען אויך געהערט דעם שאָס און געזעהן, ווי באַטיסטע איז אַרויפגעלאָפען אין הויז נאָכ׳ן שאָס.

איז די פּאָליציי אַוועק זוכען פּאַרקוואַר׳ן.

די פּאָליציי האָט זיך אויך דערוואוסט, אַז פּאַרקוואַר איז טאַקע לאַפאַרגס אַ דם־שונא, ווייל לאַפאַרג האָט ביי איהם צוגענומען זיין שעהנע ווייב.

ווען די פּאָליציי איז אָבער געקומען צו פּאַר־קוואַר׳ען, האָט זי אויסגעפונען אַז פּונקט דאַן, ווען דער מאָרד איז בעגאַנגען געוואָרען, איז פּאַרקוואַר פערוואונדעט געוואָרען פון אַן׳אויטאָמאָביל אין גאַס און איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

ס׳פערשטעהט זיך, אַז אי פּאַרקוואַר, אי באַ־טיסטע זענען געשטעלט געוואָרען אונטער אַרעסט; אָבער די פּאָליציי האָט קלאָר געזעהן, אַז זי האָט דאָ פאַר זיך אַ טיפע געהיימניש. נישט פּאַרקוואַר און נישט באַטיסטע איז דער מערדער.

מ׳האָט גענומען זוכען און פאָרשען. מ׳האָט עקזאַמינירט דעם קערפּער. לאַפאַרג האָט געהאַט אַ לאַנגען שראַם אויפ׳ן געזיכט, — איבערן גאַנצען באַק, פון אויער ביז׳ן מויל. אויך זיין רעכטע האַנד איז געווען טאַטואירט. די דאָזיגע סימנים האָט מען געפונען אויפ׳ן טויטען.

די פּאָליציי האָט זיך נישט געקאָנט פונאַנדער־פּלאָנטערן, און מ׳האָט ווייטער געזוכט, געטאַפּט אין דער פינסטער.

מ׳האָט אויסגעפאָרשט לאַפאַרגס פערגאַנגענע לעבענס־געשיכטע און אויך פּאַרקוואַרס. לאַפאַרג און פּאַרקוואַר זענען געגאַנגען אין זעלבען אוניווער־זיטעט. פּאַרקוואַר איז געווען אַ גלענצענד־פעהיגער סטודענט; לאַפאַרג, פערקעהרט, אַ שלעכטער סטו־דענט, לאַפאַרג האָט זיך פערליבט אין אַ מיידעל, אַ שעהנהייט, נאָר האָט איהר געמאַכט אַ הייראַטס פאָרשלאַג. אָבער דער גלענצענדער פּאַרקוואַר האָט זיך אונטערגערוקט און צוגענומען זי.

צעהן יאָהר זענען אַריבער. פּאַרקוואַר איז געגאַנגען אַראָפּ און לאַפאַרג איז געוואָרען אַ מאַכט אין דער פינאַנציעלער וועלט. פּאַרקוואַר איז פער־מישט געוואָרען אין עפּעס אַ שווינדעל און מען האָט איהם פערשיקט אויף צעהן יאָהר אין טורמע.

ווען ער איז געזעסען אין טורמע, איז זיין זוהן, אַ בן־יחיד, געשטאָרבען און זיין פרוי איז פערשוואונדען געוואָרען. דאָס איז געווען לאַפאַרגס אַרבייט. פּאַרקוואַר האָט אין טורמע זיך דערוואוסט, אַז לאַפאַרג האָט פּראָוואָצירט זיין אַרעסט און ער האָט זאָגאַר געדונגען אַ מערדער צו ערמאָרדען איהם. הייסט עס, אַז פּאַרקוואַר האָט געהאַט גענוג סיבות צו האַסען לאַפאַרג׳ען און זוכען זאָגאַר צו ערמאָרדען איהם.

אשטאַן וואָלף האָט אויסגעפאָרשט פּאַרקוואַר׳ען. יענער האָט איהם פשוט ערקלערט, אַז ער האָט טאַקע געוואָלט ערמאָרדען לאַפאַרגען און ער איז גע־גאַנגען דאָס טון. אָבער אימיצער האָט איהם פער־כאַפּט דעם וועג; אַן׳אַנדערער האָט איהם ערמאָר־דעט. ער האָט דערצעהלט וואָלף׳ען, אַז יענעם טאָג, ווען לאַפאַרג איז ערמאָרדעט געוואָרען, האָט ער געקראָגען אין דער פריה אַ טעלעגראַמע, דאָס לאַפאַרג וועט פאַרנאַכט זיין אַליין אין הויז און ער האָט ביי זיך אַ סך געלד. איז ער אַוועק אַהין, אָבער אויפ׳ן וועג, האָט מיט איהם געטראָפען דער פאַר־פאַל.

פון פּאַרקוואַרס רייד און זיין האַלטען זיך האָט מען געקענט זעהן, אַז ער זאָגט דעם אמת, און ס׳איז דאָך טאַקע אַ פאַקט, אַז מיט איהם האָט פּאַסירט אַ פאַרפאַל, פּונקט אין דער צייט פון דעם מאָרד.

האָט מען ווייטער געזוכט.

אשטאַן וואָלף, וועלכער האָט שוין געהאַט גע־נוג ערפאַהרונג אין פערשידענע קונציגע מעשים פון אַלערליי סאָרטען פערברעכער, האָט גלייך דער־זעהן, וואָס דאָ איז פאָרגעקומען. ער איז אַוועקגע־לאָפען צו זיין הויפּט, ברעטילאַן, וועלכער האָט אויך פיל געטראַכט און געזוכט צו לעזען די גע־היימניש פון דעם לאַפאַרג־מאָרד.

מיט אַ פרעהליכער מינע האָט וואָלף פשוט ער־קלערט ברעטילאָנען:

„לאַפאַרג איז נישט טויט. דער ערמאָרדעטער, וועלכען מיר האָבען געפונען אין לאַפאַרגס הויז, דזשיאַקאָמאָ דאָנאַטי, וועלכער האָט אויסגעזעהן ווי לאַפאַרגס אַ צווילינג־ברודער. לאַפאַרג האָט איהם ערמאָרדעט, כדי צו אַנטלויפען מיט די גע׳גנב׳עטע געלד און אָפּווישען יעדען שפּור פון זיך.

וואָלף האָט איהם איבערגעגעבען די בעווייזען, וועלכע ער האָט געקראָגען צו בעשטעטיגען זיין בעהויפּטונג, אַז דער ערמאָרדעטער איז דאָנאַטי. ער האָט די פינגער־צייכענס פון דעם ערמאָרדעטען אַוועקגעשיקט צו דער נעאַפּאָלער פּאָליציי — און האָט געקראָגען אַן׳ענטפער, אַז זיי שטימען פּינקטליך מיט דאָנאַטיס פינגער־צייכענס.

וואָס אַנבעלאַנגט דעם שראַם אויפ׳ן באַק, האָט ער אויסגעפונען, אַז דאָנאַטי איז איבער אַ וואָך צייט אַרומגעגאַנגען מיט אַ פערבונדענער באַק, אַ פּנים, אַז לאַפאַרג האָט איהם איינגעשמועסט צו טון עס, כדי צו קענען זיך פערשטעלען פאַר לאַפאַר־גען, ווען עס וועט נויטיג זיין. און ווען מ׳טוט אָן אַ באָרד זעהט מען דעם צייכען אויפ׳ן באַק נישט, אַזוי פּלעגט לאַפאַרג אויך טון, ווען ער פּלעגט זיך פערשטעלען פאַר אַן׳אַנדערען, די טאַטואירטע אויס־קרייצונגען אויפ׳ן אָרעם, האָט ער איהם מסתמא איינגעשמועסט צו מאַכען צוליב דעמזעלבען צוועק, ער האָט איהם גוט בעצאָהלט דערפאַר מיט גע׳גנב׳־עטע געלט. דעם דאָקטאָר׳ס אונטערזוכונג האָט געוויזען, אַז דער שראַם אויפ׳ן באַק און די טאַטו־אירטע צייכענס אויפ׳ן אָרם זענען נאָך גאַנץ פריי־שע, געמאַכט געוואָרען נישט לאַנג צוריק.

לאַפאַרג האָט דערשאָסען דאָנאַטי׳ן, יענעם שאָס האָט קיינער נישט געהערט. דאָנאַטי איז גלייך געפאַלען טויט. לאַפאַרג האָט איהם אַרונטערגערוקט אונטער׳ן בעט און זיך אויסגעשמירט מיט בלוט די הענט, די האָר און דאַן אויסגעשאָסען פון אַ שטומ׳ן רעוואָלווער. מ׳זאָל דערהערען אונטען ווען זיין בעדי־נער באַטיסטע איז אַריינגעלאָפען אין צימער, איז לאַפאַרג געלעגען. ער האָט איהם מיט אַ כיוון גע־הייסען געהן ברענגען דאָקטאָר לענאַ. ווייל לענאַ איז עטליכע מייל פון דאָרט, דערווייל האָט ער געהאַט צייט אַרומצוואַשען זיך, איבערטון זיך און אַנט־לויפען.

„צוויי זאַכען האָבען מיך געפיהרט צום גע־דאַנק, אַז לאַפאַרג האָט עס אָפּגעטון די קונציגע שטיקעל אַרבייט, האָט וואָלף ערקלערט, ווען אַ מענש האַלט ביים שטאַרבען, וועט ער הייסען רופען דעם נאָהענטסטען דאָקטאָר און נישט הייסען געהען פאַר מיילען ווייט. צווייטענס האָב איך געזעהן אַז דאָס איז געטון געוואָרען פון אַ מאַן, וואָס איז געווען גוט בעקאַנט מיט׳ן הויז.

לאַפאַרג האָט דעם דאָזיגען פּלאַן אויסגעאַרבייט אַזוי, אַז זיין שונא פּאַרקוואַר זאָל אַריינגעצויגען ווערען אין דעם מאָרד און זאָל אויף דערווייל בע־זייטיגט ווערען, ער זאָל איהם נישט קאָנען נאָכ־פאָלגען און זוכען. לאַפאַרג אַליין האָט עס מסתמא געשיקט די טעלעגראַמע צו פּאַרקוואַר׳ן, כדי מ׳זאָל אין דער צייט פון דעם מאָרד כאַפּען פּאַרקוואַר׳ן לעבען הויז.

איצט בלייבט נאָך איבער צו כאַפּען לאַפאַרג׳ן, האָט דער הויפּט פון דער פּאָליציי ערקלערט, ווי אַזוי כאַפּט מען איהם?

די פּאָליציי האָט אַ כלל, אַז אויב אַ פרוי איז פערמישט אין דעם, וועט דער פערברעכער קו־מען צו איהר. דאַרף מען אויפזוכען די דאָזיגע פרוי, פּאַרקוואַר׳ס ווייב, און האַלטען אַן׳אויג אויף איהר.

גראָד אין יענער צייט איז פּאַרקוואַר׳ס פרוי געקומען אין פּאַריז. לאַפאַרג האָט איהר אַ צייט געהאַלטען געפאַנגען אויף אַן׳אינזעל אין גריכענ־לאַנד און ער האָט עס געפּלאַנט צו קומען אַהין.

איהר איז אָבער געלונגען צו ענטלויפען פון דאָרט, און זי איז איצט געקומען צו איהר מאַן, פּאַרקוואַר. זי האָט דערצעהלט ווי שרעקליך לאַפאַרג האָט זי בעהאַנדעלט און געצוואונגען צו טון שענדליכע זאַכען.

אַשטאַן וואָלף האָט גענומען די פרוי און מיט אַ פראַנצויזישער רעגירונגס־שיפעל אַוועקגע־פאָהרען אויף יענעם אינזעל אין גריכענלאַנד. זיי האָבען מיטגענומען מענשען און זיך געזעצט וואַר־טען אויף לאַפאַרג׳ן. קיין סך האָבען זיי נישט גע־דאַרפט וואַרטען, איינמאָל, שפּעט אין אָוועגט, איז אַ שיפעל צוגעפאָהרען און אַן׳עלטערער מאַן, רייך געקליידעט, מיט אַ פיינער באָרד, איז אַראָפּ. ער איז אַוועק צום הויז, געפונען די פרוי, אָבער דאָ זענען אַרויסגעשפּרונגען אַשטאַן וואָלף מיט זיינע פּאָליציי־אַגענטען און אַרעסטירט דעם פערברעכער.

דער נייער פרעזידענט אין פּערו

לואי סאַנשעזשמאַהאַ

אַרבייטער־דעלעגאַציע קיין ביראָ־בידזשאַן

מאָסקווע, (ימ״א) פון מינסק איז אַרויס־געפאָהרען קיין ביראָ־בידזשאַן אַ דעלעגאַציע, וואָס בעשטעהט פון אַרבייטער־„שלאָגער“ פון מינסקער מאָהילעווער, באָברויסקער און וויטעבסקער פאַב־ריקען, פּרעסע־פאָרשטעהער און שרייבער, אין דער דעלעגאַציע געהען אַריין יודען, ווייסרוסען און פּאָלאַקען. דער צוועק פון דער דעלעגאַציע איז בעקאָנען די ברייטע מאַסען אין ווייסרוסלאַנד מיט דער לאַגע און דערגרייכונגען אין ביראָ־בידזשאַן, אַן׳ענליכע דעלעגאַציע איז אויך אַרויס־געפאָהרען פון אוקראַינע.

פּלוצלינג געשטאָרבען דער קאָרעצער רב

ראָוונע (י.ט.א.) אין קאָרעץ (וואָהלין) איז פּלוצלינג געשטאָרבען אין עלטער פון 60 יאָהר, דער אָרטיגער רב הר״ב משה מרדכי לידסקי. דער נפטר האָט פערנומען דעם רבנות־אַמט אין קאָרעץ העכער 30 יאָהר. הרב לידסקי האָט געשמט אַלס בר־אוריין און תלמיד־חכם. צו זיין לויה זענען זיך צונויפגעפאָהרען פיל רבנים פון דער סביבה, כדי אָפּצוגעבען דעם נפטר דעם לעצטען כבוד.

צום בעזוך פון איטאַליענישען אויסערן־מיניסטער גראַנדי אין בערלין

בעראַטונג פון גראַנדי (דער צווייטער פון לינקס) מיט די דייטשע מיניסטאָרען.

לינקס: דאָס פּובליקום בעגריסט גראַנדי׳ן (x) מיט׳ן פאַשיסטישען צייכען (אויפהויבענדיג די האַנד)

נײַער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נײַער פאלקסבלאט

דאנערשטאג
29
יח
מרחשון תרצ"ב

אקטאבער
זון-אויפגאנג 6.21
זון-אונטערגאנג 4.23

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

די רעגיסטראציע פיהרט אדורך די מיליטער-ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדסקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 אזייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, דאנערשטאג, ד. 29 אקטאבער

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 קאמיסאריאט מיט די אותיות

O P R

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 11 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

L M N O

מארגען, פרייטאג, ד. 30 אקטאבער

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 קאמיסאריאט מיט די אותיות!

S Sz T

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 11 קאמיסאריאט, מיט די אותיות:

P R S Sz

א שריפה אין האטעל „סאוואי"

(א) אין האטעל „סאוואי" האט אין איינעם פון די צימערען אויסגעבראכען א שריפה צום גליק האט מען דאס פייער בעצייטנס בעמערקט און פארלאשען.

א טאַשען-גנבה

(א) נעכטען האט מען אויפ'ן באלוטער מארק ארויסגעצויגען ביים סוחר יצחק קופערמאן, פון טאש א פארטפעל מיט א גרעסערע סומע געלד און וועקסלען. דער געליטענער האט וועגען דער גנבה געמאלדען דער פאליציי נאר דעם געשיקטען טאשען-גנב האט מען נישט געכאפט.

קאנפיסקירט

(פ) נעכטען איז קאנפיסקירט געווארען די לאדזער „פרייע פרעסע" פאר'ן בעריכט פון „בריסקער" פראצעס.

קאנפיסקירט אויפרופען

(2) דער קארטעל פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען האט אין צוזאמענהאנג מיט דער אדורכגעפיהרטער שטרייק-אקציע, ארויסגעגעבען אן אויפרוף צו די ארבייטער.

ווי מיר דערוויסען זיך, האט די שטאטישע סטאראסטווע דעם אויפרוף קאנפיסקירט.

מארגען דער פאליטישער פראצעס

(א) מארגען הויבט זיך אן דער גרויסער פאליטישער פראצעס געגען 22 מיטגלידער פון „לעוויצע" פ.פ.ס.

צי איז שוין בכלל נישט פערהאן קיין יושר?

א הויזווירט מאכט א „זאיענטשע" אויף דער „פרנסה" פון זיין לאקאטאר

א שענדליכע געשיכטע האט נעכטען פאסירט אויף סאלגא נומער 11, דארט וואוינט א יוד, א שניידער, א געזעלשאפטליכער מענש. האט איהם גאט געשטראפט און ער מיט זיינע 3 קינדער זענען קראנק געווארען אויף טיפוס. האט מען זיך נעראטעוועט ווי מ'האט געקאנט, די קינדער זענען שוין באלד געזונד אבער דער פאטער ליגט נאך ביז איצט אין שפיטאל.

דער זעלבער שניידער איז שולדיג געווען דעם ווירט פון דעם דערמאהנטען הויז 100 זלאטעס פאר דירה געלד, פערשטעהט זיך, אז ווען דער פרנסה-געבער איז קראנק געווען האט ער נישט געקענט בעצאהלען די דאזיגע 100 זלאטעס.

האט דער ווירט פון הויז זיך נישט געקענט איינהאלטען און אויסנוצענדיג די געלעגענהייט וואס די פרוי פון שניידער איז אוועק צום מאן אין שפיטאל, האט ער געברענגט א קאמארניק, וועלכער האט געמאכט א „זאיענטשע" אויף אלע זאכען פון שניידער, וואלט דאס שוין געווען האלבע צרות, שטעלט זיך אבער ארויס, אז דער קאמארניק האט געמאכט די „זאיענטשע" אויך אויף אביסעל סחורה וואס דער שניידער האט געהאט אהיימגענומען צו אר־ביטען. דעם שניידערס פרוי, וועלכע האט איהר מאן געהאלפען אין דער פרנסה, קען זיך איצט בכלל נישט קיין עצה געבען, ווייל אויב זי וועט נישט אפשיקען די פערטיגע סחורה וועט זי נישט בעקומען קיין אנדערע צו ארבייטען.

האבען דאך די שכנים פון הויז געזעהען, אז מ'האט דעם אומגליקליכען קראנקען מענש א גרויסע עוולה געטון, זענען זיי געלאפען צום ווירט און איינטערווענירט און געבעטען, אז ער זאל כאטש בע־פרייען פון דער „זאיענטשע" די פרעמד'ע סחורה און זאל זיך בעגנוגענען מיט'ן מעבעל, וואס איז ווערט פיל מעהר ווי 100 זלאטעס, דער ווירט האט אבער א האַרטע הויט און האט נישט געוואלט איינגעהען אויף קיין שום הנחה פאר דעם שווער-קראנקען.

פרעגט זיך א שאלה: צי איז דאס אזוי ריכטיג? צי איז שוין ביי יודען בכלל נישט פערהאן קיין יושר? דארף דער ווירט אוועקנעהמען אויך די פרנסה פון ארימען, קראנקען שניידער? מיר רעכע־נען, אז דער ווירט וועט זיך בעזינען וואס ער האט געטון.

א מעשה מיט א וועקסעל אויף 1126 זל.

כאראקטעריסטישער פראצעס אין קרייז-געריכט

אין ציוויל-געריכט איז נעכטען פארגעקומען א זעהר כאראקטעריסטישער פראצעס, אדוו. קאר־בילינסקי איז ארויסגעטרעטען אין נאמען פון יעקב הילדעסהיים אין לענטשיץ געגען א געוויסען פריי־דעריק גאנשער וועגען א פראטעסטירטער גאנשערס וועקסעל אויף 1126 דאלאר. הילדעסהיים האט דעם וועקסעל דיסקאנטירט א געוויסען יצחק גאלדמאן פון לענטשיץ.

אין נאמען פון גאנשער האט אדוו. יאשינסקי ערקלערט, אז זיין קליענט וויל נישט בעצאהלען דעם וועקסעל, ווייל ער איז גארנישט שולדיג אויף איהם און דער וועקסעל איז צוגענומען געווארען ביי גאנשער'ען דורך גאלדמאנען אויף א פערברעכע־רישען אופן.

די געשיכטע איז פאלגענדע: גאלדמאן מיט גאנשער'ן האבען מיט 8 יאהר צוריק געהאט א שותפות'דיגען תבואה-לאגער. דעמאלט האט גאנ־שער אויסגעשטעלט וועקסלען פאר'ן געשעפט. נאכ־דעם ווי זיי האבען ליקווידירט דעם שותפות זענען ביי גאלדמאנען געבליבען עטליכע וועקסלען פון גאנשער'ן אויף א גרעסערע סומע. גאנשער האט פער־לאנגט צוריק די וועקסלען, גאלדמאן האט אבער ערקלערט, אז ער וויל זיי פערניכטען אבער נישט אין לענטשיץ נאר אין וולאצלאוועק. ווען די וועקס־לען געפינט זיך, גאנשער האט עפעס פארגעפיהלט אז ס'איז עפעס נישט אין ארדנונג, און האט מיטגע־נומען קיין וולאצלאוועק צוויי פאליציאנטען. ווען גאלדמאן האט געוואלט פערניכטען די וועקסלען האבען די פאליציאנטען איהם פערהאלטען, ס'האט זיך ארויסגעשטעלט אז גאלדמאן האט געוואלט פערניכטען פאלשע וועקסלען, די ריכטיגע האט ער דיסקאנטירט ביי הילדעסהיימען און גענומען פאר זיך דאס געלד, געגען גאלדמאנען איז דעמאלט פארגעקומען א קרימינעלער פראצעס און ער איז פערמשפט געווארען אויף צוויי יאהר טורמע.

אדוו. יאשינסקי ערקלערט דעריבער אין גע־ריכט אז דעם דאזיגען וועקסעל פאר וועלכען הילדעסהיים וויל איצט בעצאהלען איז איינער פון די וועקסלען וועלכע גאלדמאן האט דיסקאנטירט.

דאס געריכט איז אבער נישט איינגאנצען מס־כים מיט די אויספיהרונגען פון אדוו. יאשינסקי און אויסגערופען עדות, וועלכע דארפען פעסט־שטעלען אז הילדעסהיים האט ווירקליך נישט גע־וואוסט פון וואנען די וועקסלען שטאמען. דער פראַ־צעס איז אפגעלעגט געווארען.

שטרייק-אקציעס אין לאדז

(2) אין דער פיין-שפינעריי פון קארל ט. בוהלע איז אויסגעבראכען א שטרייק פון די ארבייטער.

— דער קארטעל פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען האט געפרובט ארויסצורופען אין פאב־ריקען, אזוי גוט ווי אין לאדז, א שטרייק פון די טעקסטיל-ארבייטער, די אקציע האט זיך נישט איינגעגעבען.

— ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז לעצטענס אנגעפיהרט געווארען אן אקציע ביי די פריזיער - ארביימער אויסצוגלייכען די לוינען.

די פריזיער-ארבייטער האבען ארויסגעשטעלט פאל־גענדע בעדינגונגען: אפהיטען דעם 8-שעהדיגען ארבייטס-טאג, אורלויבען, פערזיכערונג, העכערען דעם לוין, קעמפען מיט דער אינערליכער קאנקו־רענץ, אננעהמען ארבייטער נאר דורכ'ן פעראיין, גוטע בעהאנדלונג פון די ארבייטער, פולשטענדי־גער זונטאג און יום-טוב-רוה און שליסען א זא־מעל-אפמאך.

אויפ'ן מיטינג פון די פריזיער-ארבייטער, וואס איז וועגען דעם ענין פארגעקומען איז בע־שלאסען געווארען צו שטרעבען קאנסעקווענט אדורכצופיהרען די דערמאנטע פאסטולאטען.

איינקאסירט געלד פאר א פירמע דארף מען אפגעבען

בעשטראפט אן אינקאסענט

(א) אין דער פירמע ליבערכט-מילער אין ראקיציע, איז געווען בעשעפטיגט אלס וואיאזשאר אינקאסענט מארקוס וואלפין פון אלקוש. וואלפין האט געהאט די פולמאכט צו רעפרעזענטירען די פירמע אין גאנץ פוילען, א חוץ אין ווארשא, לאדז און פויזען. פון יעדער טראנזאקציע האט וו. בע־קומען 5 פראצענט.

אין אקטאבער פ. י. האט וואלפין געבעטען די פירמע זאל איהם העכערען די פראוויזיע אויף 10 פראצענט נאר די פירמע האט אפגעזאגט.

דעם 9 דעצעמבער פ.י. האט וואלפין מודיע געווען דער פירמע, אז ער האט איינקאסירט 27,400 זל. וואס ער פערהאלט ביי זיך אויפ'ן חשבון פון דער 10 פראצענטיגע פראוויזיע.

די פירמע האט וועגען דעם געמאלדען דער פראקוראטור און עס איז אדורכגעפיהרט געווארען אן אויסמארשונג, וואס האט פעסטגעשטעלט, אז וואל־פין האט נאך פריהער אויך פערהאלטען ביי זיך געלדער פון דער פירמע. בסך הכל 33,260 זל.

נעכטען איז פארגעקומען וואלפינס פראצעס אין היגען קרייז-געריכט.

דער בעשולדיגטער האט זיך פערטיידיגט, אז ער האט געהאלטען, אז די פירמע האט איהם אקצעפטירט די 10 פראצענט פראוויזיע.

נאכ'ן אויסהערען די עדות האט דאס גע־ריכט אנערקענט וואלפינען אלס שולדיג און איהם פערמשפט אויף 1 יאהר 6 חדשים ארעסט און צו בעצאהלען 33,260 זל.

צוויי יוגענדליכע אנפאלער

פערמשפט צו 4 חדשים טיורמע

(2) מיט עטליכע חדשים צוריק איז אין לאדז פארגעקומען א באנדיטען-אנפאל אויף א בריף-טרעגער, די באנדיטען זענען געווען דער 18-יעהריגער זיגמונד גוויזדאלא און 18 יעהריגער העניק לוטאסלאווסקי. ביידע יוגענדליכע באנ־דיטען האבען זיך פערזעהען מיט א האמער און רעוואלווער און האבען זיך בעהאלטען אין הויף אויף זאכאדניא 66. זיי האבען דאס איינגעאר־דענט אויף דעם אופן, וואס זיי האבען געשיקט צו א לאקאטאר אויף דעמזעלבען הויף עטליכע זלאטיס, כלומרשט פון א קאמארניק, אזוי־ארום האבען זיי געוואוסט, אז דער געלד-בריף-טרעגער וועט דארט אריינקומען, ביים אויספיהרען דעם אנפאל האט מען זיי אבער געכאפט.

נעכטען זענען זיי געשטאנען פאר'ן געריכט, ביידע זענען פערמשפט געווארען אויף 4 חדשים יעדער.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
ארכע 1-טער מאי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

לאדזער טעאטער-עולם! אזעלכעס האט איהר נאך נישט געזעהען!
גאנץ לאדז רעדט הייבט פון גרויסען רעקארד-שלאגער,
וועלכע איז די פיעסע פון יודישען לעבען מיט געזאנג און טענץ
ריהרענד! שפאנענד! אמוזירענד! אנציהענד! סענסאציאנעל!

היינט, דאנערשטאג — 25-טע יובילעאום-פארשטעלונג
בור נאך 1 מאל! פון דער סענסאציאנעלער פיעסע בור נאך 1 מאל!

אז הארץ, וואס בענקט

מיט **בערטא זאסלאווסקא**

איינהייטס-פרייזען: אלע פלעצער פון די ערשטע ביז די לעצטע רייה צו 1 זל. א בילעט, ביליגער ווי אין קינא

נוצט אויס די געלעגענהייט! פערשפעטיגט נישט
גאנצער פארטער נאר צו 1 זל. שפאט-ביליג, כמעט בחנם!
פערשפעטיגט נית צו זעהן די גרעסטע טעאטער-סענסאציע!

היינט שפילט די ווילנער טרופע אין קאליש.

פרייטאג, ד. 30-טן — לטובת דעם קוראטאריום פון די שולען און קינדער-היימען
א.ג. פון וול. מעדעם אין לאדזש-פרעמיערע (בענייזונג) גריבע פעלדער

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעהמט אז די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און פון פונאנדערגעקלעבט איבער דער שטאט.

יודיש טעאטער
אין „פילהארמאניע”
דיר.: א. בעזמאן און ד. צעלמייסטער.

נאר 5 גאסטשפילען פון די ליבלינגס-ארטיסטן פון גאנץ פוילן
דינה האלפערן און סעם בראנעצקי
צוזאמען מיט'ן גלענצענדען אנסאַמבל לאלא יאקובאוויטש, אסתר ליפאווסקא, אהרן אייזענבערג, מרדכי שאראווסקי. ראובן מאנדעלבוים און אנד.

פרייטאג, ד. 30 אקט 9 אוונט, שבת, ד. 31 טען, 4 נאכמיטאג פון 50 גר. ביז 2 זל. און שבת 9 אוונט און מאנטאג, דעם 2. נאוו. 9 אוונט די סופער-שלאגער-קאמעדיע

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון עם בע

2 פרעמיערעס
די גרויסע ירושה
האט א אינהאלטסרייכען פראגראם האט שפאנענדע אקציע איז פאלקסטימליך און סאלאנארטיג שפיגעלט אפ דאס לעבען פון די ענגלישע ביזנעסמענער.

די הויפט-שלאגערן, וואס ווערען געזונגען אין „די גרויסע ירושה”
פון דינה האלפערן און סעם בראנעצקי
1) איך וויל נישט קיין געלט, נאר א שווארצען
2) א פינטשעווער מזוה-מענטש
3) א געראטענע קאליקע
4) מ'דארף געפינען נאר דאס פינטעלע
5) עס ציהט, עס בריהט דא און דארט, דארט און דא
6) איך בין פערליבט אין מיין אייגענעם מאן און פיל אנדערע נומערן.

אכטונג! דאס מוזען אלע מיטזינגען: לאדזשער פרויען, יונג און אלט, די וואס האבען שוין חתונה-געהאט און די וואס האלטען דערביי, לערנט אייך בעצייטענס אויס.
רעפריין:
איך בין פערליבט אין מיין אייגענעם מאן,
און נישט איין פרוי וועט מיך מקנא זיין,
נאר ווייבער איך אייך ווארן,
אז דאס איז א חסרון,
ווען מ'איז פערליבט אין אן אייגענעם מאן.

פרעמיערע! זונטאג, דעם 1-טען נאוועמבער ד. י. 9 אוונד פרעמיערע!
דער רעקארד-שלאגער פון די פאריזער טעאטערס פאר די לעצטע 2 יאהר
פיפי, דאס פאריזער וועשערן-מיידעל
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ, יודיש פון ב.ס. קומט זעהען ווי פאריז לאכט / פאריז וויינט / פאריז זינגט / פאריז טאנצט.
די פיעסע ווערט געשפילט אהן א סופלאר. טרופע-דירעקטאר: אברהם האלפערן.
אדמינ. לייטער: ר. מארסאלאוו. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע

(מ) דער אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטסלאזע ביים לאדזשער מאגיסטראט איז מודיע, אז פון מאנטאג ד. 2 נאוועמבער הויבט מען אן אנצוזעהמען איינמעלדונגען פון ארבייטסלאזע, פיזישע ארבייטער אויף דער דרינגענדער מלוכה'שער אונטערשטיצונג אויפ'ן חודש סעפטעמבער.

די כללים פאר די, וואס מעלדען זיך איין זענען דיזעלבע, וואס זענען געווען לעת-עתה.

איינמעלדען זיך דארף מען, לויט פאלגענדען סדר:

מאנטאג, דעם 2 נאוועמבער די אותיות:

A B C D E F

דינסטאג דעם 3-טען נאוועמבער:

G H I J

מיטוואך, דעם 4-טען נאוועמבער:

K L Ł

דאנערשטאג, דעם 5-טען נאוועמבער:

M N O

פרייטאג, דעם 6-טען נאוועמבער:

P R S

שבת, דעם 7-טען נאוועמבער:

T U W Ż Z

די ארבייטסלאזע דארפען צושטעלען:

1) א פערזענליכען דאקומענט, א פאס, אדער אן'אנדער פאפיר, וואס בעשטעטיגען די פערזאן; 2) א לעגיטימאציע פון פופס מיט קאנטראל-שטעמפלען; 3) א פערזיכערונגס-ביכעל פונ'ם ארבייטסלאזען, ווי אויך עווענטועל, פון די משפחה-מיטגלידער, וועלכע וואוינען מיט איהם צוזאמען און פיהרען איין ווירטשאפט.

פון האנדעלס-געריכט
באנקראט פון דער פירמע „בעטאן”

ווילהעלם מאך האט זיך געווענדעט צום האנדעלס-געריכט, אז מ'זאל ערקלערען א „אופא לאשטש” איהם אליין און זיין פירמע „בעטאן”. מאך האט אויסגעוויזען, אז ער האט צוליב'ן קריזיס געליטען שווערע פערלוסטען, דעריבער איז ער מחויב איינצושטעלען די צאהלונגען.

דאס געריכט איז נאכגעקומען די ביטע און ערקלערט א „אופא לאשטש” דער פירמע „בעטאן”, אלס געדיכטס-קאמיסאר איז בעשטימט געווארען דער האנדעלס-ריכטער יוזעף אלשעווסקי, אלס קוראטאר אדוו. יעזשי וואלסקי. דער באנקראטירטער איז געשטעלט געווארען אונטער פאליציאישער אויפזיכט.

געגאנגען ווענען דירה-געלד
און בעקומען צובראכען די ביינער

נעכטען איז דער ווירט פון פיוטא 31, דער 68-יעהריגער וואיטשעך קוואשניעווסקי ארומגעגאנגען צווישען זיינע לאקאטארען, כדי איינצוקאסירען דירה-געלד.

אין דעם דאזיגען הויז וואוינען אין דער רעסטער טייל ארבייטסלאזע, אדער אזעלכע ארבייטער וואס פערדינען זעהר ווייניג.

צוליב דעם וואס די לאקאטארען האבען נישט געצאהלט דאס דירה-געלד איז ענטשטאנען א געשלעג, בעת וועלכען דער ווירט קוואשניעווסקי איז שווער פערוואונדעט געווארען. די פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט הילף.

א לעבעדיגער פאקעל

(א) וולאדיסלאוו מיעזשעיעווסקי מאדרא 5 האט אומפארזיכטיג אנגעצינדען א פרימוס-מאשינקע, צוליב וואס עס איז ענטשטאנען אן'אויפרייס פון נאפט און די פלאמען האבען ביי מ.'ן ארומגעכאפט די מלבושים אזוי, אז אין איין אויגענבליק איז מ. פערוואנדעלט געווארען אין א לעבעדיגען פאקעל.

אויף די הילף-געשרייען פון אומגליקליכען זענען זיך צוזאמענגעלאפען די שכנים, וועלכע האבען ארויסגערופען די פאגאטאוויע, אין א זעהר שווערען-צושטאנד האט מען מיעדזשישעווסקי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

געדענקט, יודען!

אז איהר דארפט פריהער נישט אינטערנעהמען קיין שום שריט אין אייער רעכטליכען ענין. כל זמן איהר האט זיך נישט פערשטענדיגט מיט'ן רעכטס-פובליציסט י. אינפעלד. לאדז, פיעטריקאווסקא 31. אויפנאהם-שעה'ן טעגליך פון 4–8 אוו. שריפטליכע אנפראגען קאן מען אדרעסירען: לאדז, פאסט-קעסטעל 362.

א שרפה אויף דער פאבריק-באהן

(2) נעכטען ביינאכט האט אויסגעבראכען א שרפה אין דער עלעקטריציטעט-אפטיילונג פון דער פאבריק-באהן.

די פייערלעשער האבען די שרפה איינגעלאשען.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(א) יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9) גלויכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמבורג (גליובנא 50), פאוולאווסקי (פיעטריקאווער 207), פיאטראווסקי (פאמארסקא 91), סטאקעל (לימאנאווסקי 37).

ראדיא-פראגראם
דאנערשטאג ד. 29 אקטאבער

11.58 צייטסיגנאל. 12.10 גראמאפאנמוזיק. 12.35 שולקאנצערט. 3.50 פראגראם פאר קינדער. 4.20 לעקציע פראנצויזיש. 4.40 גראמאפאן. 5.10 פארלעזונג 5.35 סאליסטען - קאנצערט. 7.15 קאמוניקאט פון לאדזשער האנדעלס - קאמער. 7.30 רעפערטואר. 7.40 גראמאפאן. 7.45 ראדיא-פרעסע. 8.00 פעלעטאן. 8.15 קאנצערט. 9.25 פארלעזונג. 10.15 גראמאפאן. 10.40 קאמוניקאטען. 11.00 לייכטע און טאנצמוזיק.

נור 4 גאסטשפילען
פון די ליבלינגען
דינה האלפערן און סעם בראנעצקי
אין פילהארמאניע
שוין דעם פרייטאג
פרעמיערע! די גרויסע ירושה

ר. איזראעל.

קפערלע

א סענסאציאנעל-ראמאנטישער ראמאן פון דער לאדזשער ווירקליכקייט

(6

דאס רעדען פון קאלינסקי'ן איז געווארען אלץ מעהר ליידענשאפטליך, זיין בליק איז געווארען ווילדער. מיט א געמאכטער רוהיגקייט האט ער אנגעהויבען ווייטער צו דערצעהלען.

— ווען איך בין געשטאנען פאר דעם שמוציגען בעט, אין וועלכען זי האט אויסגעהויכט איהר נשמה, אין וועלכען זי האט געגעבען דעם לעצטען זיפץ; ווען איך בין געשטאנען פאר איהר קבר — האב איך געשוואוירען, אז איך וועל פריהער נישט רוהען, ביז ס'וועט נישט בעשטראפט ווערען דער מאן, וועלכער האט געברענגט שאנדע און פערצווייפלונג צו מיין הייסגעליבטער פרוי. קומט מיר עפעס, ליבער פריינד. לויט אייער אנזעהן פאר דער דאזיגער שביעה, וואס איך האב געגעבען?

— אין צימער איז געווען פולשטענדיג שטיל. נאך א וויל האט ד"ר גאלד געפרעגט:

— נו, ווער איז דער מאן, האסטו דאס ארויסבעקומען, ווער דער פערפיהרער איז געווען?

קאלינסקי האט געצויגען מיט די פלייצעס.

— נאך נישט, ער האט געמוזט אנווענדען געוואלדיגע מיה, כדי צו בעהאלטען זיין נאמען. אבער איצט איז ער אריינגעפאלען אין דער נעץ. ער וועט זיך פון איהר שוין נישט ארויסבעקומען.

— ווייסטו שוין ווער דאס איז, האט ד"ר גאלד ווייטער געפרעגט.

— איך וועל אייך דאס באלד גענוי ערקלערען, אזוי אז איהר זאלט דאס קלאר פארשטעהן. מיין דינסטמיידעל, וואס איך האב ביי מיר שוין זייט יאהרען און וואס האט אייך ערשט וואס דערלאנגט די קאווע, איז, ווי ער ווייסט עס איבריגענס א ציגיינערין. ווען איך בין אוועקגעפאהרען אויף דער מלחמה איז דאס מיידעל געבליבען מיט פרידא'ן. פרידא איז אנטלאפען אויף דעם אופן, אז זי, די כיטרע ציגיינערין, האט דאס אפילו נישט בעמערקט. א לאנגע צייט האט זי אפילו נישט געוואוסט, וואו איהר בעל-הבית'טע איז אהינגעקומען, מיין אדרעס האט זי נישט געקענט, שרייבען קען זי סיי-ווי סיי נישט, האט זי נישט געוואוסט, וואס צו טון, און געבלאנקעט פאר לאנגווייליגקייט איבער די גאסען.

ווי זי האט מיר נאך מיין אהיימקומען, דערצעהלט, האט זי איינמאל פלוצלינג דערזעהען אין א פערבייפאהרענדען אויטא די געשטאלט פון פרידא. דער אויטא איז שנעל פאר איהר פערביי געפאהרען און זי האט נאר געקענט בעמערקען, אז אין אויטא זיצט א מאנספערשוין. דאס איז זיכער געווען איהר פערפיהרער. דעם נאמען פון דעם מאן קען מיין ציגיינערין נישט, אבער פון פנים האט זי איהם געקענט. ווי זי ערקלערט, איז דאס געווען איינער פון מיינע פריינד וועלכע האבען געפלעגט זעהר אפט צו מיר אריינצוקומען.

— וואס ווילסטו דערמיט זאגען, בערנארד.

— איך וויל דערמיט זאגען, אז נאר איהר דריי פלעגט צו מיר זעהר אפט אריינצוקומען.

— אבער גאט, האט לאנג דרייהארן אויסגערופען, דו בעשולדיגסט איינעם פון אונז? דו ביזט משוגע געווארען, דו ווייסט נישט וואס דו רעדסט.

מיט א גוטמוטיגער בעוועגונג, האט בערנארד קאלינסקי צוגעטראגען זיין פאפיראס צו די ליפען, האט איינגעצויגען דעם רויך טיף אין די לונגען און לאנגזאם ארויסגעבלאזען פון זיך.

איך ווייס אויסגעצייכענט וואס איך רעד, האט בערנארד געזאגט, איך זאג, אז דער מענש, וועלכער האט צושטערט מיין לעבענסגליק, וועלכער האט פון מיר אוועקגעפיהרט מיין הייסגעליבטע פרידא — און זי שפעטער געלאזען ווי א ווינד אין א שאנד-הויז, אדער קאבארע, ווי איהר ווילט דאס אנרופען — געפינט זיך איצט צווישען אונז.

די איבערצייגונג, מיט וועלכער ס'האט געקלונגען זיין שטים, האט נישט איבערגעלאזען קיין שום ספק, אז בערנארד גלויבט טיף אין דעם וואס ער זאגט. אלע האבען געפיהלט ווי די האהר שטעלען זיך זיי קאפויר אויפ'ן קאפ. דעם ד"ר גאלד איז א שוידער אדורך דורך די ביינער.

— אבער בערנארד, בעזין דיך וואס רעדסט, האט ד"ר גאלד געפרובט איהם איבערשפארען, דו מאכסט א זעהר דרייסטע פעסטשטעלונג, פאר וועלכע דו האסט נישט קיין שום בעווייזען. פון וואנען ווייסט דו נעהמען די בעווייזען?

— איך בין פעסט איבערצייגט, אז מיין ציגיינערישע דינסטמיידעל איז זיך נישט טועה.

— אויב אזוי, ציה ביי אונז נישט די נשמה, זאג באלד, וועלכער פון אונז איז דאס געווען, וועלכער?

בערנארד האט זיך ווידער בעשעפטיגט מיט זיין פאפיראס, דאן האט ער געשאקעלט מיט'ן קאפ.

— איך ווייס דאס נישט.

— דו ווייסט נישט? נישט אנדערש ווי דו ביזט משוגע געווארען.

— ניין, סהויבט זיך גארנישט אן, איידער איהר זענט אהערגעקומען האב איך אפגערעדט מיט מיין ציגיינעריש דינסט-מיידעל, אז אויב זי וועט צווישען אייך דערקענען דעם פערפיהרער פון מיין פרידא, זאל זי מיר געבען א צייכען מיט'ן קאפ. דעם דאזיגען צייכען האט זי מיר שוין געגעבען, ווען זי איז דאס לעצטע מאל געווען אין צימער, איך ווייס נאך אבער נישט ווער דאס איז.

— און וואס ווילסטו איצט טון, האט ד"ר גאלד געפרעגט.

אלע אין שטוב זענען געווען איבערצייגט, אז בערנארד איז משוגע געווארען. פון איהם איז פערשוואונדען יעדע שפור פון אלטען, גוטען און הארציגען פריינד, זיין שטים איז געווען עפעס מאדנע רוהיג ווען ער האט געענטפערט:

— וואס איך האב מיר פארגענומען האב איך שוין געטון, איך מוז נאר איצט ווארטען אויף דער ווירקונג.

— אויף דער ווירקונג? באמת, ס'געהט שוין איבער יעדע גרעניץ. דו ווייסט נישט וואס דו רעדסט, דו ביזט קראנק בערנארד, האט ד"ר גאלד געשאקעלט מיט'ן קאפ. בעזין דיך דו האסט א טעות, איז דאס מעגליך, אז איינער פון אונז? פון אונז אלע פריינד, וועלכע זענען געווען פשוט גליקליך, ווען דו האסט חתונה-געהאט מיט פרידאן.

אלע אנוועזענדע האבען איצט גערעדט מיטאמאל ווילד, מיט שרעק, אויפגערעגט, אהן דעם אז אימיצער זאל וויסען פארוואס זיי האבען מורא געהאט, ער האט ציניש געלאכט און געענטפערט:

(פארזעצונג קומט).

יודען אין דער היים-ארבייט

3.

מיר געהען איבער צו דער טעמע „יודען אין דער היים-ארבייט", מוזען מיר זיך לײדער צו-ליב'ן גרויסן מאנגל אין "מאטעריאלן, לכתחילה אפזא-גען פון וועלכען ס'איז פרוב צו בעקומען א וויפיל נישט איז גענוי'ע כאראקטעריסטיק פון דעם דאזי-גען טייל פון דער היים-ארבייט. מיר וועלען זיך דעריבער מוזען בעגרענעצען מיט דעם ריין כמות-דיגען מאמענט, אין וועלכען ס'שפיגעלט זיך נאר אפ דער רעלאטיווער אנטייל פון יודען אין א רייהע בעזונדערע צווייגען פון דער היים-ארבייט

מיר וועלען אנהויבען פון „וועבעריי", וועל-כע איז פערהעלטניסמעסיג בעניי'ער אויסגעפארשט געווארען. דער דאזיגער צווייג פון היים ארבייט, איז, ווי מיר האבען שוין אנגעוויזען, הויפטזעכליך קאנצענטרירט אין לאדזער וואיעוואדזטווע. ביא-ליסטאק ציילט ס"ה ביי 300 וועבער-כאלופניקעס — בלויז יודען. וועגען דעם נאציאנאלען צוזאמענ-שטעל פון די וועבער גיט אונז א בעגריף זייער צוטיילונג לויט'ן גלויבען. אויף יעדע 100 וועבער-כאלופניקעס זענען אין 1930 יאהר געווען:

קאטאליקען 52; יודען 20; עוואנגעליקער 27; אנדערע 1.

אין די איינצעלנע פונקטען פון לאדזער טעקסטיל-ראיאן שטעלט זיך פאר דער אנטייל פון יודען אין דעם וועבער-פאך אין אבסאלוטע צאה-לען אויף פאלגענדען אופן:

	ס"ה	יודען
לאדז-שטאט	1907	1178
זגיערזש	892	112
אלעקסאנדער	551	43
זדונסקע-וואלע	923	111
קאנסטאנטינאוו	1087	64
פאביאניץ	1255	149
אזארקאוו	72	53
בעלכאטאוו	490	333

די געבראכטע ציפערען פוןביידע זיילען זענען גענומען געווארען פון דער ציילונג פון 1912 יאהר, פאר וועלכען ס'איז מעגליך געווען דורכצופיהרען דעם פערגלייך צווישען דעם אלגע-מיינעם מצב און דעם יודישען חלק. אין 1930 יאהר זענען די אלגעמיינע צאהלען כאלופניקעס (יודען און נישט-יודען) צוזאמען אין עטליכע פונק-טען געווען בעדייטענד גרעסערע. אין לאדז האט די דאזיגע צאהל בעטראפען 3330 אין פאביא-ניץ — 1600; פאר די איבעריגע פונקטען זענען די אונטערשיידען גאר קליינע.

פון דער געבראכטע טאבעלע איז צו זעהען, אז דעם גרעסטען פראצענט בילדען יודען צווי-שען די וועבער-כאלופניקעס אין בעלכאטאוו (67), דעם צווייטען ארט פערנעמט אין דער הינזיכט דוקא דער צענטער פון לאדזער טעקסטיל-ראיאן — די שטאט לאדז גופא (מיט 62 פראצ.), וואו ס'איז אויך אגב קאנצענטרירט די ווייט גרעסטע אבסא-לוטע צאהל יודישע וועבער-כאלופניקעס. ס'פער-שטעהט זיך, אז די אנגעוויזענע דערשיינונג נוי-טיגט זיך, נאך אין א גענויערער אויספארשונג. יע-דענפאלס גיט אונז די דאזיגע ציפער אנ'אנווייז דעראויף, אז די יודישע היים-ארבייט איז אויך נישט פריי פון דעם אלגעמיינעם דראנג פון דער יודישער בעפעלקערונג צו דער גרויסער שטאט.

בעדייטענד גרעסער איז דער רעלאטיווער אנטייל פון יודען אין אנדערע טעקסטיל-בראנ-זשעס. אין „זאקען" בילדען יודען א קנאפע העלפט (46,9 פראצ.) פון די בעשעפטיגטע. אין פאך „פערענדיקונג פון שפיצען" — אפילו העכער 4 פינפטעל (83,8 פראצ.)

מעהר פון א העלפט בילדען אויך יודען אין „קירזשנעריי", עפעס ווייניגער ווי א העלפט (47,3 פראצ.) אין פאך „זיפען", אין „טישלעריי" — 44,1 פראצ.

כמעט אויסשליסליך אויף יודישע ארבייט (99,4 פראצ) שטיצט זיך די מעזוריטשער בערש-טעריי. דאגעגען איז זעהר קליין דער אנטייל פון יודען אין די דארפישע צווייגען, ווי למשל „קוי-שען-פלעכטעריי" — 10 פראצ; „טעפעריי" — 6 פראצ. אין דער שלאסעריי פון שוויאנטניקי, וואו דער דאזיגער צווייג פון היים-ארבייט איז כמעט אינגאנצען קאנצענטרירט זענען אלע 100 פראצ. פון די בעשעפטיגטע נישט-יודען.

דאס זענען אלץ נאר פראגמענטען — און דאס ווייט נישט קיין גענוי'ע. זיי גיבען נישט קיין פולשטענדיגען בעגריף וועגען דעם אנטייל פון יודען אין דער היים-ארבייט פון פוילען און נישט וועגען דער אינעווייניגסטער צוגלידערונג, דיפע-רענצירונג און אייגענארטיגע דערשיינונגען פון דער יודישער היים-ארבייט. נאר א ברייט אויסגע-געשטעלטע סיסטעמאטישע אויספארשונג וואלט גע-קאנט אויף א געהעריגען אופן פעסטשטעלען די אנגעוויזענע מאמענטען און גלייכצייטיג בעלייכ-טען די וויכטיגסטע פראבלעמען אויפ'ן דאזיגען געביט, וועלכע פערנעמט אפילו לויט אפיציעלע קוועלען, ביי יודען א בעדייטענד אנזעהעוודיקערן ארט ווי ביי דער ארומיקער בעפעלקערונג.

ד"ר י. ליפאווסקי

גוט מארגען!

קבצנים פאר אביונים...

דער דלות איז איינגעטיילט אין קאטעגאריעס: ס'זענען דא קבצנים, אביונים, דליתים און דלפנים.

צו דער ערשטער קאטעגאריע געהערען הייגט אלע מיטגלידער פון די לאדזער סוחרים-פעראיינען מיט די "זשאנדצעס" אין דער שפיץ. צו די איבע-ריגע קאטעגאריעס געהערען אלע אנדערע לאדזער „מאגנאטען"...

האבען מיר, די לאדזער „מאגנאטען" זיך א געהם-געטון צו די פרנסה'לאזע יודען.

לאמיר אקארשט א קוק-טון ווער וועמען עס געהט העלפען, ווער וועמען עס געהט שטיצען?

אט, לייענען מיר אין די ציישונגען, אז די שאכער'ס האבען בעשלאסען צו שטיצען די לאד-זער פרנסה'לאזע...

אויף א פערזאמלונג פון די צייטונגס-פערקוי-פער, איז בעשלאסען געווארען זיך צו בעשטייערען פאר דער פעראָרימטער לאדזער בעפעלקערונג.

איצט, אויב איהר ווענט זיך בעקענען מיט דער „כראניק "אין דער לאדזער קהלה, און איהר וועט א קוק-טון אין דער סטאטיסטיק, ווער עס נעהמט שטיצע אין דער קהלה, וועט איהר ציהען די פלייצעס — ווער וועמען געהט שטיצען? קבצנים וועלען „שטיצען" די אביונים. און די דליתים וועלען „העלפען" די דלפנים. אין „קאטעגאריע" וועט שטיצען די צווייטע „קאטעגאריע", און אלע וועלען אם ירצה השם „געהאלפען "ווערען...

אב—נעס.

Dr. med. **REICHER**

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אווענט. זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בייטאג.

ERNEST LUBICZ מייסטערשאפטס-רעזשי פון דער ווונדערשעהנע ליבעס-פאעמע היינט און ווייטערדיגע טעג!

„מאנטע קארא"

אין דער הויפט-ראלע די רייצענדע העלדין פון „ליבעס-פאראדע" — JEANETTE MAC DONALD און איהר פארטנער JACK BUCHANAN

צוגאב פראגראם: א קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטואליטעטען. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג—12.30 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער **APOLLO**

היינט און פאלג. טעג! דאס מעכטיגסטע מייסטערווערק פון דער פילם-קונסט!

פרעה'ס ווייב

אונגעוועהנליכע אויסשטאטונג! אין די הויפט-ראלען: EMIL JANNINGS, HARRY LIEDTKE, PAWEŁ WEGENER, LIDJA SALOMONOWA i in.

ריהרענדע עפעקטען! מעכטיגע אקציע! אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 בייטאג.

שיטלעך

מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שיטלען
ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סקווערא 15
לינקע אפיצינע, 1-שטער שטאק.

די געריכטס-שבועה

צווישען פערעל מאן און טערקעלטויב, וועלכע האט געזאלט צוליב טעות פארקומען איז נישט צושטאנד געקומען.

לאדז ט"ז מרחשון (28/10)

הירצל הארצשטארק מו"צ דפה.

צו די נידריגסטע פרייזען!

קרעפ-דע-שין, מעטעאר, קרעפ-זשארזשעט, מאנגאל, קרעפ-סאטען, מאראקען, טול-דע-סוא, שיפאן אין פערשידענע מוסטערן,

זיידן אויף זוביצעס

בעסערע פאדשעווקעס,

וואלענער זשארושעט

אין א גרויסען אויסוואהל קאלירען און סארטען צו בעקומען ביי דער פירמע

J. S. KLUGER

Łódź, Piotrkowska 31

געוועלב אין הויף, רעכטס.

בעמ.: שבת איז דאס געשעפט געשלאסען.

Dr. Med.

M. Wajnberg

ספעציאל ארצט פאר נערווען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

ZEROMSKIEGO 25 (פאנסקא)

טעל. 172-20

נעהמט אן נאכמיטאג. פון 5 ביז 7

GRAZER WAGGON- und MASCHINEN-FABRIKS-ACTIENGESELLSCHAFT vormals JOH. WEITZER

GRAZ, (224) tel. Nr. 253, 42-06, 34-52

גראצער צווייטאקט-דיסעל-מאטארען

פון 8 — 150 P. S.

פירטאקט-דיסעל-מאטארען

פון 25 — 3000 P. S.

גענעראל-פערטרעטער פאר פוילען:

ALFRED EISINGER, Kraków, ul. Studencka 2 Skrzynka pocztowa 310.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. ו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאכאש

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש

עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

8-וננ, מענער-שניידער!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך נעהם אן

הויזען צו נייהען

הירשבוים, זאמענהאף 12

א צימער

געאייגנעט פאר א צאהן-ארצט-קאבינעט אין דער געגענד פון באלוטער מארק, מעגליך אויף אלעקסאנדראווסקא גאס

ווערט געזוכט.

אפערטען אין אדמיניסטר. פון „נייעם פאלקסבלאט" אונטער „צאהן-ארצט". 7238

ס'ווערט געזוכט

א טיכטיגער אינקאסענט

אין „אהבת תורה" וואלבארסקא 20

וועגען דער מעלדונג דורך דער פרעסע פון פרי-הערדיגען אינקאסענט, אז ער האט א סכסוך מיט אונז, ערקלערען מיר, אז מיר האבען מיט איהם קיין שום סכסוכים. אויב ער האט א סכסוך זאל ער אונז רופען לדין ביז זונטאג. די פערוואלטונג

Dr. Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

11-טען ליסטאפאד 9

קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע וגערושער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

ווייכטיג פאר לאדז און דער פראווינץ!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז אונזער לאגער אין לאדז,

פיעטריקאווער 40, לינקע אפיצינע, פארטער א. ס.

SKŁAD KOMISOWY

Przedsięb. Handlowe „REZYNA"

איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון זעמט-ליכע קאלאשען און באטעז פון דער פירמע

„REZINOTRUST"

צו מעסיגע פרייזען מיט אכטונג

Przedsięb. Handl. „REZYNA"

Łódź, Piotrkowska 40

tel. 145-32.

אונגעוועהנליכע געלעגענהייט!!!

קענט איהר ווערען אנאייגענטימער פון האבענדיג 5000 זל. אנ'1-שטאקיג געמויערט הויז אין לאדז.
וואס בעשטעהט פון 6 צימערן מיט קאנאליזאציע, בעלייכטונג און איז איינ-
געריכטעט לויט די נייסטע פאדערונגען פון דער טעכניק און היגיענע.
וואסערלייטונג, אויבסט-גארטען פון א שטח פון 300 קוו. מעטער
נענויע אינפארמאציעס ערטיילט: Agencia Prasowa „W A P", Piotrkowska 105, tel. 125-11

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס
אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם בויך און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל נוטצבע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-הענדלונג און דאמען פראפעסאר

דאקטאר בראכורטהוג בעזונדערע זיכער דעם שווערסטן און געפעהרליכסטען ברוך, אויך פאר הויקערס ליידענדען מיט הייל-גארטעלען און אפעראציע פאר פערקרימטע פיס און פלאטס-פיס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. יינגטליכע גטמענע פיס און הענד, גוטענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע ארבער. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומ-בעדינגט נויטיג, דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
סיר נעהמען אויך אן סערטיפיקאטען פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואל-טשאנסקא 10 פאר לאקאליזירען מיר דעם ברוך, אויף וואס כ'האב געליטען א סך יאהרען.

באנדע עליאש, פיעטריקאווער 50.

קלאנג-קינא MIMOZA

קילינסקיעגא 178

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע א. נ.:

ואנכא מוזיקאנט

אין די הויפט ראלעו:
STEFAN ROGULSKI, MARJA MALICKA, DYMSZA, Kazimierz KRUKOWSKI

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג
אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר

קלאנג-היא-טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגעגדע טעג!
מייסטערווערק פון אלע צייטען!
ליבעס-פאעמע, וועגען וועלכער די וועלט האט נישט געטרוימט.
רוהם פון דער קלאנג-פילם-קונסט א. נ.:

„קעניג פון די בעטלער"

די ראלע פון פאיט-בעטלער שפילט דער הויפט-ארטיסט פון ניו-יארק
DENIS KING
דאס מעכטיגע שפילען פון אקטיאר און זינגער פערטוישט מיט רוהם אלע ביז-איצט געזעהענע ביהנע און עקראן-שטערנס.
אין דער ראלע פון דער פירשטין דער סובטעלסטער סטאר פון עקראן
Jeanette Mac Donald
בעריהמט פון פילם „ליבעס-פאראדיז"
מ'בעט דאס ג' פובליקום צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאנסען

קירצליך: „אונטער די פאריזער דעכער"

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

אכטונג! צוליב'ן קריזיס איז אין הערען- און דאמען-פריזיר-סאלאן

פון מ.קופקא, פאלודניאווא 12

(רוג וואסקאדניא), טעל. 119-40
געווארען די פרייזען בעדייטענד פערקלענערט.

דאמען-סאלאן:		הערען-סאלאן:	
שערען און אנדולאציע מיט אייזען	1.60 זל.	ראזירען מיט קעלניש וואסער	30 גר.
אנדולאציע מיט אייזען	1.—	שערען	50
וואסער-אנדולאציע	1.50	א יונגע	40
וואשען און קאפ-טרוקענען	80 גר.	קאפ-וואשען	40
מאניקור	60	האר-טרוקענען	40
שערען	60	מאסאזש	40

פריזירן פאר זעקסטיך טלעגיען און פארבען די האר זענען בעדייטענד פערקלענערט, ערשטקלאסיגע בעדינונג! אכטונג! דער פרימקיראנט איז גילטיג א גאנצע יאהר. א חוץ פרייטאג, שבת און יום-טוב.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע און געשלעכטס קראנקהייטען
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8, זונטאג אין יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערע ווארטע-זאל

Dr. med. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 17-183
צוריקגעקעהרט
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער אייגענע פראצעדורע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: תקלארקעס אויף א אטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. ו.
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

ENGLISH

פאראנפענגער און פארט-געשריטענע. קאנווערסא-ציע, ליטעראטור
צו צוגענגליכע פרייזען
ערטיילט א פעהיגער פע דאגאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir".

Dr. med. W. Eychner

גינעקאלאג-אקושער
11 זגערזשער 11
טעלעפאן 134 72
נעמט אן פון 3—4 נאכמ. און פון 7 — 9 אוונד.

DOKTOR H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אוונד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

ד'ר לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

רענטגען-אינסטיטוט און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פלאק אויגען-קראנקה פון 1—2
ד"ר ווינבערג אינערע, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון $1-11^{1}/_{2}$
ד"ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערען-קר. פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1
א.גראדזענשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-טונרהיילונג, פערציכטונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פער בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען אין שטאט.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

פון זאפארט איבערצוגעבען א שטוב מיט א קוך מיט בעקוועמליכקייטען צו ערפאהרען ביי י. מינץ פאמארסקא 40.

פון זאפארט ווערט געזוכט 1 שטוב מיט א קוך מיט בעקוועמליכקייטען, זוניג, פאר אפטרעט-געלד. אפערטען אין אדמ. פון דער צייטונג אונטער „אפ-טרעט-געלד". 7084

פון זאפארט אפצוגעבען 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייט אין צענטרום פון שטאט, אויף נארוטאוויטשא. צו דערוויסען זיך אין אדמ.

אנ'ארענטליכער יונגערמאן, זוכט אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אנשטענדיגע פאמיליע, אפערטען אפצוגעבען אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג פאר ש. ה.

עס איז נויטיג

ס'איז נויטיג א קוואליפיצירטער קראפט-שפר-לער(ר'ין) זאוואדזקא 23, איין סוויטער-פאבריק.

א זייגער-מאכער געזעלען ווערט פון זאפארט געזוכט ביי י. ל. ראזענקאפף, זגערזשער 32.

א ארענטליך און פעהיג יונגעל זוכט א שטעל זיך אויסצולערנען א גוט פאך און וויל צוצאהלען אדער א בעשעפטיגונג אין א געשעפט, אפערטען אין אדמיג. פאר „פראווינצער".

פערשידענעס

בעקאנטמאכונג, אזוי ווי איך האב א סכסוך מיט דער פערוואלטונג פון „אהבת תורה" וואל-באראסקא 20, בעט איך, אז קיינער זאל נישט אנ-נעהמען דעם פאסטען אלס אינקאסענט ביז דער סכסוך מיט מיר וועט נישט זיין ערלעדיגט.
מיט אכטונג יעקב פישעל.

פאמפאנעס צו קאמעל ווי אויך פערשידענע פאמפאנעס צו בעקומען ביי הערשקאוויטש, אלעק-סאנדריסקא 10.

לאקאלען

א מעבלירט צימער אבצוגעבען מיט בענוצען בעקוועמליכקייטען א בעזונדערער איינגאנג, עווענ-טועל צו שלאפען פאר 2 פריילייבס אדער צוויי יונגעלייט, שרודמיעסקא 39 וו. 36.

צו פערמיטען א צימער פאסענד פאר א דאמען-שניידער'ין אדער ביורא ביי פישאף, פולנאצנא 9 ווי אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאלער-שאבלאנען.

אנ'איינגעפיהרטע בודע פון האלץ מיט קויהלען איז איבערצוגעבען גדאנסקא 21.

Dr. med. STARKER

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין
וועגערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען
12 שרודמיעסקא 12
טעל 126-87
נעהמט אן פון 9—11 און פון 4—8 אוועגד.
זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

Dr. med. G. GERSZTAJN

ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראגוטא 12, טעל. 175-10.
נעהמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אוו. 1754

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. H. GUTSZTADT

ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 62 (Sródmiejska 14)
telefon 129-52.
נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 5—7 אוונד.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . . 60— . . . . . . 4 .
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . . . 18— . . . . . . 8 .
פאר א מילימעטער-שורה: מינימום 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל.
א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך.
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 86.